Novo mesto, 15. oktobra 1954

Cena 10 din

Štev. 41 Leto V.

Lastniki in izdajatelji: Okrajni odbori SZDL Črnomelj, Kočevje in Novo mesto. — Izhaja vsak petek. — Urejuje uredniški odbor. — Uredništvo in uprava: Novo mesto, Cesta komandanta Staneta 25. — Poštni predal 33. — Telefon uredništva in uprave 127. — Tekoči račun pri Mestni hranilnici v Novem mestu 616-H-T-24. — Letna naročnina 480 din, polletna 240 din, četrtletna 120 din. — Tiska Tiskarna »Slovenskega poročevalca« v Ljubljani.

Dolenjski list

Tednik okrajev Črnomelj, Kočevje ... Novo mesto

KNJIŽNICA

Novomeški okraj je dobil za letos še sto milijonov

Na prošnjo okrajnega ljudskega odbora Novo mesto je Izvršni svet LRS dodelil okraju še 100 milijonov kredita za nujno potrebne gradnje družbenega značaja. Vsota mora biti uporabljena še letos, zato je bila prva točka dnevnega reda 13. seje obeh zborov OLO Novo mesto razdelitev tega kredita.

Po daljšem razpravljanju so odborniki določili 64 milijonov dinarjev za komunalno dejavnost in 36 milijonov za prosveto. Od zneska za komunalno dejavnost bo uporabljenih za elektrifikacijo podeželja 12 milijonov 500 tisoč, za gradnjo stanovanj 26 milijonov 500 tisoč, za vodovode 5 milijonov in za tlakovanje ceste Novo mesto - Bršlin 20 milijonov. Pomoč za elektrifikacijo dobijo predvsem tam, kjer so dela že postorjena, niso pa računi še plačani. Odborniki so ostro grajali posamezne elektrifikacijske odbore, ki delajo čisto na lastno pest brez dogovora z gospodarskim svetom OLO, ko zaidejo v dolgove, pa prosijo pomoč. Odborniki so bili mnenja, da je zlasti treba pomagati partizanskim vasem in takim, kjer prebivalci sami največ žrtvujejo.

Od 26 milijonov 500 tisoč, namenjenih za gradnjo stanovanj, je namenjenih 18 milijonov za gradnjo treh štiristanovanjskih hiš na stadionu v Kandiji, 8 milijonov 500 tisoč pa za dokončno obnovitev stare gimnazije v Novem mestu, v kateri bo tudi več stanovanj. Od 5 milijonov za vodovode dobijo Žalovče milijon dinarjev, Škocjan za začetna dela pri gradnji vodovoda 2 milijona in Mihovo pod Gorjanci 2 milijona. V tej vasi so vaščani že sami pričeli z delom.

Od 36 milijonov za prosveto so dodelili 10 milijonov za gradnjo nove šole v Šmarjeških toplicah, za šolo v Stopičah 6 milijonov, za šolo v Šentrupertu 4 milijone, za popravilo osnovne šole v Novem mestu 3 milijone, za popravilo gimnazije v Šentjerneju 1 milijon, za osnovne šole v občini Zagradec 1 milijon, za projekt nove šole v Trebnjem 1 milijon 700 tisoč, za dokončna dela pri mladinskem domu v Kotu pri Mirni 2 milijona in manjše zneske za popravila šol na Vel. Cirniku, Lakencah, v Trebelnem in Vavti vasi.

V nadaljevanju seje so odborniki poslušali poročilo predsednikov Trgovinske in Gostinske zbornice. V razpravi o teh poročilih so odborniki obravnavali pojave neupravičenega dviganja cen v gostinstvu in trgovini. Največjo zmedo v odkupnih cenah, ki vplivajo potem še na ostale cene, delajo razni prekupčevalci, katerih je povsod več kot preveč. Poleg tega pa dvigajo neupravičeno cene proizvodna podjetja, posebno taka, ki nimajo konkurence in tako izkoriščajo položaj na tržišču. Prizadeta podjetja se skušajo izgovarjati s tem, da cene določa ponudba in povpraševanje. Še vedno je v okraju premalo trgovskih obratov, težave pa so tudi z dobrim in poštenim trgovskim kadrom. Odborniki so se čudili, kako da je bila ukinjena občinska trgovina v Straži, ko ima vendar vse pogoje in bi bila zaradi konkurence potrebna. V Škocjanu občinski ljudski odbor že dve leti odpira občinsko trgovino, pa še danes ni odprta. Velike težave imajo trgovska podjetja zaradi pomanjkanja skladišč premajhnega obratnega kredita. Ti dve pomanjkljivosti so vzrok, da si podjetja ne morejo nakupiti večjih zalog, poleg tega raztresena majhna in neprikladna skladišča znatno vplivajo na stroške prometa in s tem na cene.

Gostinstvo je v zadnjih letih napravilo znaten korak naprej, vendar je še polno nepravilnosti, ki jih je treba odpraviti. Lov za lahkim dobičkom ali zaslužkom je v gostinstvu dokaj velik, zlasti v privatnem sektorju, pa tudi v državnem se ne bi povsod mogli pohvaliti z visoko razvito socialistično zavestjo. Odborniki so poudarili, da je potrebno tako v gostinstvu kot v trgovini pojačati družbeno kontrolo in posvečati več pažnje politični vzgoji kadra v obeh panogah.

Na tej seji je OLO sprejel še vrsto sklepov in odlokov ter jamstev za kredite posameznim podjetjem. Med drugim je bil sprejet odlok o potrditvi registracije novega podjetja »Avtomontaža« in odlok o ustanovitvi Veterinarske bolnišnice v Novem mestu, kjer bo tudi postaja za umetno osemenjevanje krav.

Odloka o stanovanjski skupnosti in najemnini

Okrajna ljudska odbora Črnomelj in Novo mesto sta na zadnjih rednih sejah sprejela med drugim tudi odloka o ustanovitvi stanovanjske skupnosti, volitvah hišnih svetov in svetov stanovanjskih skupnosti ter kategorizaciji stanovanj.

Odloka podrobno navajata, katere stavbe pridejo pod upravo stanovanjske skupnosti. To so predvsem vse stavbe splošnega ljudskega premoženja in pa druge stavbe, ki imajo najmanj dvoje ali več družinskih stanovanj ali ustrezne poslovne lokale. Odloka določata tudi delitev okraja na posamezne okoliše, način kategoriziranja stanovanj in višino najemnine. Okraj Črnomelj je razdeljen na dva okoliša. V prvi spadata Črnomelj in Metlika, v drugi pa vsi ostali kraji. Novomeški okraj (brez Novega mesta) je pa razdeljen na tri okoliše. V obeh okrajih se ocenjuje stanovanja po točkovnem sistemu. V okraju Črnomelj je določena najemnina za stanovanje v prvem okolišu na 0.30 din za m² in točko, v drugem pa 0.26 din za m² in točko. Vsa stanovanja se razvrstijo v 7 kategorij in ocenijo po točkah od 26 do 110 točk. Prav tako se razvrstijo stanovanja v novomeškem okraju, le cena za najemnino je določena v prvem okolišu na 0.30 din, v drugem na 0.25 din in v tretjem na 0.20 din od m² in točke. Oba odloka veljata glede najemnine od 1. avgusta letos. Odloka prav tako določata, da morajo vsi stanodajalci skleniti pismene pogodbe s stanojemalci v smislu tega odloka.

REORGANIZACIJA GOSTINSTVA V BELI KRAJINI

Gostinstvo se je v Beli krajini po osvoboditvi precej razvilo. Med vojno je bilo močno prizadeto in nekateri gostinski objekti še danes služijo v druge namene. Sporedno z gospodarskim razvojem Bele krajine in njeno industrijalizacijo je potrebno, da se še bolj razvije tudi gostinstvo. V vrsti novih gospodarskih uredb smo dobili v zadnjem času tudi uredbo, ki prvič na zakoniti osnovi urejajo tudi to panogo gospodarstva. S to uredbo je gostinstvo prilagojeno razmeram tako v mestih kot na podeželju. Njen glavni namen je vključiti tudi gostinstvo v socialistični sektor ter dvigniti gostinske storitve na višjo raven. Pravilno razumevanje in opora OLO in nekaterih občin do razvoja gostinstva in njegove vloge v današnji dobi, je že rodilo nekatere pozitivne sadove. Povsem naravno je, da se z dvigom gostinstva vse bolj uveljavljajo tudi prirodne lepote in druge zgodovinske znamenitosti Bele krajine, kajti brez razvitega gostinstva ni turizma.

Novi planinski dom na Mirni gori je prvi tak pomembni korak v tej smeri. Ta turistična planinska postojanka že sedaj privablja vedno več navdušenih obiskovalcev iz vse države. Izboljšana ureditev gostišč v Črnomlju in Semiču v letošnjem letu je brez dvoma tudi lep napredek, zlasti ker je bilo z ureditvijo gostišča v Semiču pridobljenih 14 postelj za prenočišča. Lep vzgled za ureditev gostinstva je dal kolektiv rudnika v Kanižarici, ki je ustanovil in uredil lep gostinski obrat ter ga v smislu uredbe izročil v delavsko upravljanje. Upamo, da bosta temu vzgledu sledila še tovarna učil in Belsad. V smislu uredbe so bile v Črnomlju ukinjene tri privatne gostilne. To bo nadomestilo novo ustanovljeno gostinsko podjetje »Grozd« s sedežem pri Kolbeznu. Tako je s to reorganizacijo znatno okrepljen socialistični sektor gostinstva.

Vse kaže, da bo gostinstvo letos znatno preseglo družbeni načrt, kar gre na račun zvišanih cen storitev, predvsem pa na račun večje potrošnje alkoholnih pijač. Od skupnega prometa v gostinstvu odpade na alkoholne pijače kar 75 odstotkov. Ta številka pa nam tudi dovolj zgovorno kaže, kam se razvija naše gostinstvo in kam ga bo treba v bodoče usmerjati. Zlasti na podeželju je večina gostiln, ki nudijo gostu samo pijačo. Nam pa so potrebne tudi na podeželju gostišča, ki bodo nudila gostu prav vse, predvsem pa hrano in prenočišče. Razni bifeji in druge točilnice, ki nudijo izključno samo pijačo in tako neposredno vplivajo na že tako preveliko potrošnjo alkoholnih pijač, nam niso v korist, pač pa v škodo v gospodarskem in kulturnem smislu. Nerazumljivo je, da posamezne gostilne na podeželju, kot na primer v Gradacu, odklanjajo hrano, čeprav že sama uredba dovolj jasno določa, da je gostinski obrat dolžan nuditi gostom vse vrste gostinskih uslug. Napačna je tudi težnja nekaterih ljudskih odborov, ki hočejo ustanoviti državno gostinsko podjetje tam, kjer za to ni pogojev, kot sta to primera v Podzemlju in Semiču. Taki državni gostinski obrati, ki nimajo toliko prometa, da bi vzdrževali osebje, potrebno za pravilno vodstvo obrata, nimajo pogojev za obstoj.

Za obrate, ki ne dosegajo pol milijona prometa, je najboljša oblika družbeno upravljanje, kot dopušča uredba. Takim obratom je tudi najbolj primerno določiti pavšalni davek. Ni potrebno še posebej poudariti, da je za pravilno vodstvo obrata potreben strokovni kader. Mnenje nekaterih, da je za vodstvo gostilne dober vsakdo, je popolnoma zmotno in nesocialistično.

Vsem organizacijam in društvom novomeškega okraja

Do 15. decembra letos bodo izvedene volitve v vseh osnovnih organizacijah SZDL. Prosimo vse organizacije in društva, zlasti tiste, ki so kolektivni člani te naše vseljudske množične organizacije, da pomagajo pri izvedbi volitev ter pri tem sodelujejo z občinskimi odbori SZDL, da bodo te volitve čimbolj uspele. Sodelujte tudi pri sprejemanju novih članov.

OKRAJNI ODBOR SZDL
Novo mesto

Teden otroka v Beli krajini

Tudi pri nas je bil formiran v okrajnem merilu iniciativni odbor za Teden otroka. Predsednik je bil Bojan Fabjan kot funkcionar okrajnega SZDL Črnomelj. Odbor je na svojih sejah razpravljal o perečih mladinskih vprašanjih. Po odborovih predlogih so letos šolska vodstva pripravila za novince posebno slavnosten sprejem v šolo. Novinci iz črnomeljske osnovne šole so bili zelo navdušeni, srečni in zadovoljni, ko so prvi dan prišli domov. Največ zaslug za to ima Društvo prijateljev mladine, ki je delalo v povezavi z iniciativnim odborom. Šolska vodstva in organizacije po terenu so pristopili k sistematičnemu razpravljanju o oblikah pomoči naši mladini. Pripravljali so kontrolo redništva osirotelih otrok, poživeli so delo otroških obiskovalk, za starše in mladino pa bo imelo zdravstveno osebje po kraju predavanja, ki bodo eden temeljnih kamnov za dvig Bele krajine. Šolska mladina bo obnovila razredne in šolske higienske aktive, da bo rasel v deželi ob Kolpi zdrav rod.

Pri nas je vse premalo naročnikov revije »Mladi svet«. Okrajni odbor DPM pričakuje, da se bo število naročnikov te dni povečalo, in da bo tudi v bodoče stalno naraščalo. Vzgoja mladine je težka in je treba o njej tudi mnogo vedeti. Otroka samo slepo ljubiti ni dovolj! V »Mladem svetu« bodo vzgojitelji in vsi drugi lahko našli odgovore na marsikatera vprašanja, ki se pojavljajo ob telesni in duševni rasti otroka.

Vinorodni kraji imajo svoje posebne probleme. Številke statistik nam marsikaj povedo. Če pogledamo kaj se skriva za temi golimi znaki in kaj bo iz otrok, ki jim alkohol zastruplja telo in duha, se moramo nujno zamisliti in storiti vse, da to stanje preneha.

N. G.

ZA PRANJE
volne, finih tkanin
svile, nylona
perlona
Perion

Slovensko morje ... ko obalo

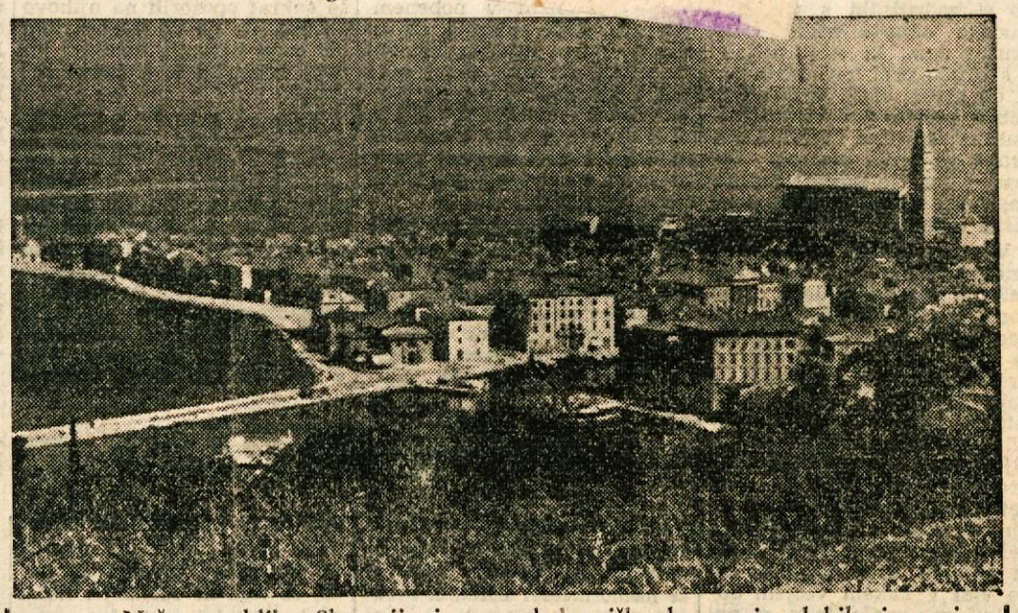

»Naša republika Slovenija je naposled prišla do morja, dobila je svoj košček morske obale, čeprav majhen, in sicer prvikrat v svoji zgodovini, in ta košček obale je dobila z mednarodnim priznanjem ...«

Aleš Bebler

V SODRAŽICI SO ODKRILI SPOMENIK PADLIM BORCEM

V nedeljo, 3. oktobra je bila na pokopališču v Sodražici lepa in ganljiva slovesnost. Predsednik občinskega LO Danilo Samsa je v imenu Sodražanov odkril spomenik padlim žrtvam sodraške občine v NOB (spomenik je delo kiparja domačina Cvara). Ko je spomenik odkril, ga je izročil v varstvo organizaciji ZB Sodražica. Predstavnik ZB je govoril o junaštvih tistih, ki spe v senci tega spomenika. Nato je spregovorila zbranim udeležencem, bilo jih je nad dvesto, znana partizanska aktivistka in mati Marija Ivančičeva z Gore pri Sodražici. Marsikateremu so pritekle solze v oči, ko je ta sivolasa žena govorila o junaštvu slovenskih sinov in hčera in mater junakinj, med katere spada brez dvoma tudi ona, saj je žrtvovala za domovino vse svoje štiri sinove, nato pa stopila na njihova mesta sama.

Na svečanosti je v lepem številu sodelovala tudi šolska mladina z učiteljstvom. Otroci so nastopili z recitacijami, mladi pevski zbor pa je zapel več partizanskih pesmi. Sodelovali so tudi gasilci v uniformah, njihova godba pa je zaigrala v počastitev mrtvih borcev žalostinko »Žrtvam«.

Brž ko bo dokončno urejeno središče Sodražice, bodo postavili na sredi trga še en spomenik v večni spomin tistim, ki so darovali življenja za svobodo nas živih.

k-e

KMEČKI PRAZNIK V ŠENTRUPERTU velika revija naprednega kmetijstva

Tisti črnogledniki, ki že naprej odrekajo vsako možnost naprednega kmetijstva na Dolenjskem, bi morali priti na praznik v Šentrupertu 9. in 10. oktobra letos, združen z veliko razstavo plemenske živine in pridelkov. Tu bi lahko videli kaj zmore volja naprednih gospodarjev, če so združeni v kmetijski zadrugi, in kaj je mogoče doseči v kratkem času. Celotna prireditev je bila veren in nadvse poučen prikaz uspešnega prizadevanja mirenske doline za napredek kmetijstva v vseh panogah.

V soboto, 9. oktobra je bila v Šentrupertu velika razstava plemenske živine goved, prašičev, kokoši, kuncev in čebel. Na razstavo so rejci mirenske doline pripeljali kar 101 glavo plemenske živine, od tega 71 plemenskih krav. Strokovna komisija, ki je ocenjevala razstavljeno živino, je podelila najboljšim živinorejcem 14 diplom in za 142.000 din nagrad. Zlato kolajno je dobil živinorejski odsek kmetijske zadruge Šentrupert, živinorejski odsek KZ Mirna pa srebrno kolajno. Državni zavarovalni zavod je podaril najboljšim živinorejcem nekaj brezplačnih zavarovalnih premij za živino in eno veterinarsko ambulanto za prvo pomoč pri živini.

V nedeljo, 10. oktobra so pričeli Šentruperčani z budnico, ki je spravila na noge staro in mlado. Lepa povorka konjenikov, vozov in pešcev, skoraj vsi v lepih narodnih nošah, med katero je bila tudi skupina iz Mokronoga, je navdušila vsakogar. Prešerno vriskanje po vseh vaseh v občini in veselo razpoloženje je dalo kmečkemu prazniku še bolj svečano obeležje. Ob desetih dopoldne je bilo pred šolo veliko zborovanje, na katerem so govorili ljudski poslanec **Niko Šilih, Vilma ing. Pirkovič** in predsednik OLO **Viktor Zupančič**. Po zborovanju je ing. **Peternel** iz Ljubljane podelil razstavljalcem nagrade in diplome. Takoj nato so si številni razstavljalci ogledali izstreljevanje raket proti toči.

Na prostoru pred šolo so bili razstavljeni številni kmetijski stroji, v šoli pa je bila razstava kmečkih pridelkov, orodja, pripomočkov, strokovnih knjig in drugega. Izredno lepi sadeži in pridelki so nazorno pričali, kaj so v pogledu donosnosti že dosegli v mirenski dolini. Posebno pozornost je vzbujal kmečki dom, ki ga je uredil okrajni Gospodarski center iz Novega mesta. Poleg praktičnega prikaza, kako naj izgleda kmečki dom - od sobe, kuhinje, shrambe do kleti, so obiskovalci v tem oddelku videli lahko tudi lepe izdelke ročnih del. Ljubitelji »sladkega in »ta kratkega« so prišli na svoj račun v oddelku Destilacije iz Mirne. Posebne oddelke so imeli gozdarji z lovci, potem vinogradništvo, sadjarstvo, vrtnarstvo, travništvo, agrotehnika, Kmečka knjiga in drugi.

Skratka, prireditve v Šentrupertu, je bila doslej ena najboljših te vrste v novomeškem okraju in prav močna manifestacija naprednega kmetijstva. Škoda le, da razstava ni bila odprta delj časa, da bi si jo lahko ogledalo še več ljudi. Naj omenim še, da so razstavljalci kmečkih pridelkov dobili kot priznanje za dosežene uspehe 32 diplom ter za 150.000 din nagrad. Ta velika kmečka prireditev v Šentrupertu bo prav gotovo imela vzpodbudno vlogo pri nadaljnjem razvijanju naprednega kmetijstva v mirenski dolini, in to je tudi njen največji uspeh. Kmečki praznik v Šentrupertu so počastili tudi člani novomeškega avtomoto društva, ki so organizirali v nedeljo vožnjo v Šentrupertu, katere se je udeležilo veliko članov.

Sestanek zadružnikov v Dragi

V pripravah za zadružni polletni občni zbor so se sestali člani kmetijske zadruge Draga. Sestanek je prisostvoval tudi predsednik OZZ.

Pomenili smo se o pomanjkljivostih zadruge v letošnjem letu in ugotovili, da so zadružniki posvetili premalo skrbi gospodarskim pododborom, posebno živinorejskemu, ki ima pri nas posebno ugodne pogoje za razvoj. Zadružno posestvo bi moralo malo bolj poskrbeti za investicijsko izgradnjo in vsaj manjše investicije opraviti z lanskimi sredstvi. Posestvo in žaga še nimata industrijskega toka, čeprav je na sedanji električni motor za pogon že eno leto montiran. Tudi trgovska poslovalnica v Bdpreski bi se morala preseli v bolj suhe prostore. Zadruga ima skoraj 100.000 k krompirja od letošnjega prilelka in sedaj jih skrbi, kam bi ga vskladiščili. Mišljeni vseh zadružnikov je, da bi ga ponudili zadružnim in državnim posestvom okrog v prodajo. Krompir je kaliteten in priznan kot semenski, pa ga ne bo težko prodati. Veliko so govorili o rentabilnosti delavnice. Opaziti je, da bi zadružniki radi razširili delavnice in modernizirali stroje, ker pri primitivni izdelavi delavnica ne more obstajati.

Zadruga je v letošnjem letu zaprosila investicijski kredit za nabavo živine, gradnjo hleva in gnojišč. Ugotovili so, da gre zaradi primitivnega odlaganja hlevskega gnoja veliko hranilnih snovi v izgubo. Če pa bi bile gnojnične jame, bi se vrednost gnoja povečala približno za 30 %. Tako je pri vseh zadružnikih. Povedali so tudi, da bi zadruga s svojo krmo lahko redila nad 120 glav živine, prej pa bi bilo treba seveda urediti hleve in vodovod. Kredit za gradnjo gnojničnih jam in hleva so zaradi prenizke obrestne mere, ki so jo ponudili, izgubili. Kredit za nabavo živine pa je bil odobren, vendar ga zadruga ni mogla izkoristiti, ker ni dobila kredita za hlev. Potrebno bi bilo, da bi okraj pomagal tem krajem v živinoreji in poljedelstvu. OZZ se trudi, da bi čimprej uresničil načrte zadružnega posestva in zadruge.

V zimskih mesecih si zadružniki žele strokovnih predavanj. Posebno bi radi slišali kaj več o živinoreji, sadjarstvu in poljedelstvu.

To in ono

JUGOSLAVIJA NA ŽELEZNIŠKI KONFERENCI V BUDIMPEŠTI

Na desetem zasedanju Evropske konference za vozne rede, ki se je začela 10. okt. v Budimpešti, sodelujejo tudi predstavniki Generalne direkcije jugoslovanskih železnic. Na tem sestanku razpravljajo o mednarodnem železniškem prometu, o tarifah za ekspresne vlake in o novem pravilniku o mednarodni uporabi vagonov.

JUGOSLOVANSO-SOVJETSKI KOMPENZACIJSKI TRGOVINSKI SPORAZUM

1. oktobra je bil podpisan v Beogradu sporazum o dobavah blaga med jugoslovanskimi in sovjetskimi zunanjetrgovinskimi podjetji in organizacijami. Sporazum je rezultat pogajanj med predstavniki sovjetskih zunanjetrgovinskih organizacij in Zvezne zunanje trgovinske zbornice. Po tem sporazumu bodo sovjetske organizacije dobavljale jugoslovanskim podjetjem surovo nafto, bombaž, manganovo rudo, antracit in rotacijski papir, jugoslovanska podjetja pa bodo dobavljala sovjetskim meso, tobak, konopljo, etilni alkohol, kalcijev karbid, kavstično sodo in drgo. Glavne količine blaga morajo biti dobavljene še do konca tega leta.

SESTANEK MEDNARODNE UNIJE ZA CESTNI PROMET

V Parizu so se sestali strokovnjaki Mednarodne unije za cestni promet. Sestanku so prisostvovali tud naši strokovnjaki. Razpravljali so o ekonomski ureditvi mednarodnega cestnega prometa, o koordinaciji transporta in o mednarodnih zadevah.

VOSEK IZ SLADKORNEGA TRSA

Neki ameriški kemični koncern poroča, da je iznašel nov vosek iz sladkornega trsa. Proizvaja se pod znamko »Vosek iz sladkornega trsa 700« in je namenjen za specialno za poliranje.

NOVO ZDRALILO PROTI TUBERKULOZI

Švicarski znanstvenik dr. A. Wilder Smith pravi, da je našel novo kemično snov, ki uspešno zdravi tuberkulozo celo v tistih primerih, kjer se je doslej najbolj učinkovito zdravilo proti TBC bacilom, pokazalo kot pomanjkljivo. Smithov kemični preparat šteje med oksidiazole.

TRODIMENZIONALNA TELEVIZIJA

Trodimenzionalna televizija je zadnji odgovor televizijske tehnike na 3-D film. Uresničili so jo Nemci, temelji pa na osnovi stereoskopske fotografije. Iz televizijskega studija oddajajo dva posnetka, ki jih gledalec na platnu svojega televizijskega sprejemnika gleda s polarizacijskimi očali in vidi plastično.

VREME

za čas od 16. do 24. oktobra

Do konca tega tedna lepo, suho vreme. Prve dni prihodnjega tedna kratkotrajno deževje, nato zopet lepo. Med 24. in 25. oktobrom bo deževalo, ponekod pa bo sneg zapadel skoraj do nižin.

Kmetijska zadruga v Sušju dobro gospodari

Kmetijska zadruga Sušje pri Ribnici je ena od manjših zadrug na Kočevskem. V okrilju zadruge so vasi Sušje, Zapotok, Vince, Slatnik, Žlebič in Gorenji lazi. Skupno živi v teh vaseh nekaj nad tisoč prebivalcev, v pretežni večini malih in srednjih kmetov.

Kmetijska zadruga, ki je bila osnovana kmalu po osvoboditvi, je bila brez svojih prostorov. S trudom in muko so si zadružniki s pomočjo ljudske oblasti zgradili zadružni dom, ki stoji nekako v središču prej navedenih vasi ob glavni cesti. V domu je dobila prostor prosvetna dvorana ni zadružna trgovina, zadruga pa svojo pisarno. Zadružni dom je postal središče napredka v tem predelu Ribniške doline.

V tem domu so imeli zadružniki suške zadruge v nedeljo 3. oktobra polletni občni zbor. Res bi dvorana še lahko sprejela udeležence, vendar je bila udeležba zadovoljiva. Predsednikovemu poročilu o delu zadruge v prvem polletju so ljudje zbrano prisluhnili. Lepo je povedal v zaključnem delu poročila: »Dobro smo gospodarili v vseh vejah zadružne dejavnosti; živinorejskem, poljedeljskem, sadjarskem, trgovskem, končni rezultat naših uspehov se ne vidi v kakem večjem dobičku, saj znaša le-ta v prvem polletju nekaj nad 50.000 din, naš dobiček pa je v dvigu živinoreje, v kmetijstvu itd. ter odtehta desettisoče. In prav je imel. Zadruga ni težila za dobičkom. Vsa svoja razpoložljiva sredstva je vlagala za napredek kmetijstva, predvsem živinoreje, ene najvažnejših panog gospodarstva v tem predelu. Napredek živinoreje se je najlepše pokazal na živinorejski razstavi v avgustu v vasi Slatnik. Razstavljenih je bilo 160 glav prvovrstne plemenske živine. Živinorejci so prejeli nad 7.000 kg močnih krmil kot nagrado za njihovo delo pri vzreji in dobri oskrbi živine.

Tudi razprava na občnem zboru se je dolgo vrtela o živinoreji, rodovnikih, mlečni kontroli, ureditvi hlevov, gnojnišnih jam itd. Vsi tisti, ki še nimajo gnojnišnih jam, so izrazili željo, da bi jih radi zgradili, če bi bil le cement malo cenejši. Kaj pa, ali ne bi zidali s pomočjo kreditov? Kaj hočemo, so ljudje, ki se nočejo zadolžiti v nobenem primeru. Reči moramo, da so ljudje v tem predelu delovni in mnogi od njih so si tako rekoč pritrgali od ust, da imajo danes mlatilnico, pluge, okopalnike in celo električne motorje. Precej je tudi tistih, ki so si že sezidali gnojnišne jame, uredili hleve.

Osnutek zadružnih pravil je bil dobro pripravljen, vendar so bistre kmečke glave našle še nekatere pomanjkljivosti, katere so nato popravili, oziroma dopolnili, tako da bodo nova pravila v vsem ustrezala potrebam zadruge. Reči moramo, da so dobili res dobra zadružna pravila.

V prvem delu občnega zbora je bilo med poročili tudi povedano, da je po sklepu letnega občnega zbora spomladi za vsakega člana obvezno, da dvigne delež od 500 na 1.000 din. Velika večina je to svojo dolžnost že uredila, za ostale, ki tega še niso storili, je zbor sklenil, da bodo nekaj časa še počakali ter jih še enkrat opozorili na njihovo obvezo. Če pa do novega leta ne bodo dvignili deležev, jih bodo izključili iz članstva zadruge.

Kako so sklenili zadružniki delati v bodoče? Vsekakor po sedanji začrtani poti! V upravni odbor zadruge popolnoma zaupajo. V njem so večinoma mladi in socialistični stvari predani ljudje. Zbor je dal tem mladim ljudem, ki so že v tem kratkem obdobju od zadnjega občnega zbora do danes dokazali, da znajo gospodariti, vse priznanje. Res, v gospodarsko šibki zadrugi je danes težko gospodariti, toda dobra volja in bistri um vse zmoreta. Na zboru so sklenili, da bo dala zadruga vso pomoč pri organizaciji raznih poučnih predavanj, tečajev itd., oziroma jih bo tudi sama organizirala. Zimski čas naj se izkoristi za strokovni dvig tako raznolikega kmečkega dela. Zadruga ima v načrtu zasaditev velikega sadovnjaka; v sadjarstvu so bili v primeri z drugimi panogami doseženi še premajhni uspehi. Največjo skrb pa bo seveda še vedno veljala živinoreji. Pomembno je omeniti, da bodo razširili semenogojstvo. Letos je prineslo presenetljive uspehe pri vzgoji semenskega krompirja.

Pozno popoldan je zbor zaključil z delom. Ljudje so odhajali na svoje domove zadovoljni, saj so s svojimi predlogi in sklepi spet prispevali k napredku in razvoju zadružništva in njene dejavnosti v tem kraju.

O. K.

Adlešičko pismo

Lepo je napisan gospodarski program naše občine, toda izvajanje! Ne moremo reči, da še nismo ničesar naredili. Predvsem obnova požganih vasi je lepo napredovala. Toda sedaj je že čas, da bi se resno lotili sistematičnega dela. Leta 1947 smo začeli na Preložniku z mladinsko drevesnico, ki bi morala dati do 1952 4400 drevesc. No in koliko jih je dala? Manjkalo je le pridnih rok, pa bi imeli drevesca. O ovčarstvu smo že mnogo pisali in govorili, pa je le neznatno napredovalo, čeprav je tako pomembno, kar sta pokazali že razstavi v Adlešičih in okrajna gospodarska razstava v Črnomlju ob slavnostih v juliju. Adlešičke tkalke so natkale prav lepo sukno iz domače volne. Lahko bi ga natkale za vso občino, pa ne vem, zakaj se tega ne spomnijo. Razni strokovni tečaji za tkalstvo, pletilstvo in pletarstvo so ljudi strokovno precej izobrazili, vendar še ne dovolj. Cekarjev, brezovih in sirkovih metel in krtač bi lahko napravili še več.

Ličkanje je važna surovina za domačo obrt, ki mu marsikje ne posvečajo dovolj pozornosti. Vsako leto ga zmanjka, čeprav bi ga lahko spravili velike množine za zimsko delo. Ličkanje je treba takoj, ko se koruza pospravi, obrati. Notranje listje, ki je belo, odberemo, posušimo in ga še pri soncu spravimo na suho, da ne plesni.

Barvane prejice res manjka, pa je poskrbljeno, da jo bomo imeli za zimski čas. Mali nasad vrb, ki so ga letos zasadili, je matičnjak, ki bo dajal dovolj potaknjencev za nadaljnje nasade. Surovin bo torej dovolj, potreben je pletarski tečaj za dečke, ki čez zimo nimajo primerne zaposlitve. Pri tem se mora kmetijska zadruga zavedati svoje dolžnosti. Združiti mora vse delo in odkup, pa se bodo tudi dohodki povečali. Z dobičkom bi lahko nabavili orodje in druge predmete, ki so potrebni pri domači obrti.

Če se vprašamo zakaj v Adlešičih ne poteka vse delo v redu, moramo povedati, da ljudje niso enotni in poleg tega so premalo delavni. Veliko govore, če pride kakšen funkcionar, da ustvarjajo videz resnega dela, na drugi strani pa so gluhi na vse prošnje in pozive za sodelovanje pri skupnem delu.

Pri nas je še navada, da poljskih delavcev in voženj ne plačujemo, ampak vračamo z delom. Pametno bi bilo, da bi pri gradnji občinskega doma vsi složno prijeli za delo in pomagali, da bi bila stavba čimpreje pod streho. V domu bo tudi delavnica za domače obrti. Takrat bo domača obrt v Adlešičih znova zaživela. Kmetijska zadruga bo lahko razširila svojo delavnost na nove gospodarske panoge, od česar bo imela koristi tudi občina. Tako bi lahko pripravila za prihodnjo sezono prostore za taborjenje ob Kolpi, kar bi gotovo uspelo, saj je Kolpa edinstvena reka za kopanje in podnebje je za letovanje zelo ugodno.

Za dosego teh ciljev je potrebno čim več pridnih rok in dobre volje. Ko se bo to v Adlešičih uresničilo, tudi tu ne bo več revščine in življenje bo lepše.

B. R.

S seje okrajnega odbora SZDL Novo mesto:

644 milijonov za komunalna dela v novomeškem okraju

Redna seja okrajnega odbora SZDL Novo mesto, katere sta se udeležila tudi ljudska poslanca **Ada Krivic** in **Niko Šilih**, je bila namenjena razgovoru o pripravah na volitve v osnovnih organizacijah SZDL.

Dočim je bilo manj aktivno delo političnih organizacij v poletju do neke mere opravičljivo zaradi poljskih in drugih del, je potrebno sedaj na jesen prenehati s tem in poživiti delo v vseh organizacijah. Posebno velja to za našo osnovno politično organizacijo SZDL. K temu sili med drugim tudi vrsta vprašanj, do katerih morajo naše organizacije zavzeti svoje stališče in do katerih so dosedaj bile vse preveč pasivne. Med ta važna vprašanja spada nenehno dviganje cen in v zvezi s tem družbena kontrola odkupov, trgovskih in gostinskih obratov, katero bo mogoče izvesti samo ob aktivnem delu vseh množičnih organizacij. Odmera davkov po katastru je vnesla med kmetovalce veliko negodovanja, ker množične organizacije niso pojasnjevale, zakaj je prišlo do nekaterih nesorazmerij. Glavne napake v letošnji obdavčitvi po katastru bodo odpravljene, ker je posebna komisija OLO najbolj grobe popravila. S tem pa vprašanje katastra še ni rešeno, ker je ta zastarel in ga je potrebno popraviti. To bo mogoče pravilno storiti le ob sodelovanju in pomoči političnih organizacij.

Največja naloga vseh organizacij SZDL, pa tudi drugih, so priprave na volitve, odnosno na občne zbore, na katerih bodo voljeni novi odbori. Pred občnimi zbori naj vse organizacije SZDL s pomočjo ostalih organizacij in društev organizirajo čimveč sestankov z vsemi člani. Na teh sestankih se je potrebno pogovoriti s člani o vseh domačih gospodarskih in političnih vprašanjih, ki jih ni malo, potrebno pa je z njimi obravnavati tudi našo zunanjo politiko. Letošnji uspehi v naši državi, pa še posebej v vsakem okraju in celo občini, nudijo dovolj gradiva za razpravo. Vse občine v novomeškem okraju so letos dobile nad 644 milijonov kredita za razna komunalna dela. To so ogromna sredstva, kakršnih do letos nismo imeli. Kako se bodo ta sredstva porabila in koliko bodo prispevali sami prebivalci, je hvaležno gradivo za razpravo na sestankih. Ne pozabite v pripravah na volitve na razširitev organizacije.

Predgrad ob Kolpi

26. septembra je imela kmetijska zadruga Predgrad polletni občni zbor. Knjigovodja je poročal, da je imela zadruga 1 milijon 963 tisoč dinarjev dobička. 85 tisočakov so dali za plemenskega bika, ki je najboljši v okraju. Člani zadruge so soglasno sklenili, da bodo z dobičkom in lastnim delom zgradili prihodnje leto sušilnice za sadje v Predgradu, Jelenji vasi, Zagozdacu, Gornji in Dolnji Podgori, Čepljah, na Vimolju in Kraljih. Na občnem zboru je bil tudi predsednik občine Jurij Prebilič, ki je govoril o prepotrebni izpopolnitvi zadružnega doma, kjer bi bili lokali za gostišče, skladišče in trgovino. Dela pri vodovodu bodo kmalu končana, električno že imamo, cestno omrežje se v Poljanski dolini naglo širi, še nekaj trdega dela in skrbi, pa bomo na konju!

J. S.

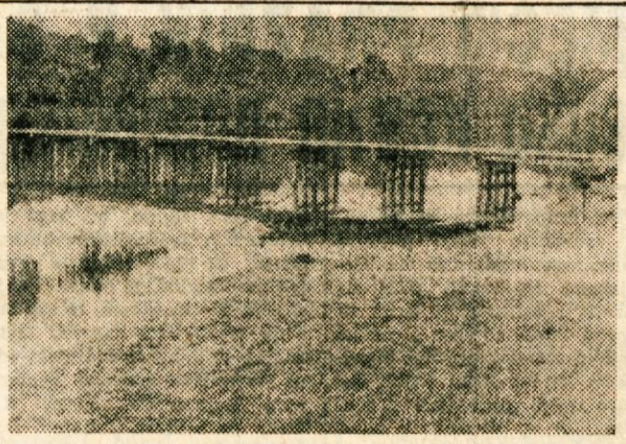

Nov most že veže oba bregova Krke pri Otočcu (pri Novem mestu)

32 milijonov za plemensko živino

Živinoreja je za kočevskega kmeta isto kakor za dolenjskega vinogradi. Živinoreja prinaša marsikateremu kmetu lepe dohodke, ki mu služijo za nadaljnji razvoj gospodarstva. Letos so kmetje — zadružniki izkupili za prodajo plemenske živine nad 32 milijonov dinarjev. Ker se vrste naprednih živinorejcev neprestano širijo in je tako vedno več lepe plemenske živine, ki ima zelo dobro ceno, pričakujemo, da se bo gornja številka v drugem letu podvojila. Živina kočevskega kmeta si je utrla sloves že po vsej Jugoslaviji.

k-e

Letos bo nanj hmelja

V Savinjski dolini že obirajo hmelj. Letina je letos povprečna, precej slabša od lanske. Temu je kriva pozna deževja. Lani so pridelali 1679 ton hmelja, letos pa ga pričakujejo kakih 1500 ton. Slabo vreme pa ni vplivalo na kakovost letošnjega pridelka hmelja, ki je v glavnem dobra.

Popijemo ga čedalje več

Če življenjsko raven posameznega prebivalca zračunamo po potrošnji alkoholnih pijač, potem moramo reči, da je ta v novomeškem okraju že v prvi polovici letošnjega leta znatno porastel. O tem nam zgovorno pričajo številke, ki jih ima Gostinska zbornica. Seveda se te številke nanašajo samo na potrošnjo pijač v gostilniških obratih. Mimo teh namreč precej popijemo še iz drugih »dobav«, med katerimi so zlasti delikatesne in druge trgovine, ki prodajo pijače v steklenicah.

Podatki okrajne Gostinske zbornice, ki jih je v poročilu o delu Zbornice navedel na seji OLO Novo mesto predsednik Mihael Granda, pričajo, da smo v prvih šestih mesecih letošnjega leta pognali po grlu v novomeškem okraju za nad 66 milijonov dinarjev alkoholnih in drugih pijač. Značilno je, da smo brezalkoholnih pijač popili le za dva milijona sedem sto tisoč dinarjev. K izdatkom za pijače v gostinskih obratih lahko mirne dušje priračunamo še kakih 3 milijonov, ki smo jih plačali za popite pijače iz drugih virov, dalje lahko malo posumimo, da čisto do zadnjega prodanega litra vina ali kozarčka žganja tudi gostinska podjetja le niso prijavila. Tako se močno približamo vsoti sto milijonov din, ki smo jih v šestih mesecih izdali za pijačo. To pa ni malenkost, to so veliki izdatki, posebno če pomislimo, da smo vsaj polovico tega zneska izdali brez nujne potrebe in dostikrat zato, da smo bili bolj korajžni ter dobre volje preko mere. Kak izgovor na žejo v letošnjem mrzlem in mokrem poletju mislimo, ne bi bil na mestu.

Navedeni podatki tudi kažejo, da smo vina v prvih šestih mesecih popili približno toliko kot lani v istem času, piva smo popili za 17% več, žganja nekoliko manj, ostalih žganih pijač, to so likerji, rum in drugo, pa kar za skoraj 200% več kot lani. Se pravi, da smo letos udarili bolj po močnih alkoholnih pijačah, ki pa so tudi znatno dražje od ostalih. (Morda je na to kaj vplivalo mokro in hladno poletje?)

Če primerjamo promet v gostiščih za izdane obroke hrane in druge gostinske usluge nasproti prometu pijače, vidimo, da promet za hrano in ostale usluge znaša komaj četrtino prometa za pijačo. Iz tega jasno sledi, da so naša gostišča pravzaprav prvenstveno točilnice in le v majhni meri gostišča v pravem pomenu besede. Z obroki hrane so imela gostišča v tem času komaj 15,877.000 dinarjev prometa, s prenočišči 1,600.000 din, za ostale usluge pa točno 5 milijonov din prometa. Bo kar držala pripomba predsednika gostinske zbornice, da se posamezne gostilne na vse načine otepajo postreči gostom tudi s hrano, to je s toplo in mrzlo, in gledajo vso vlogo gostinstva ter celoten turizem samo v količini popitega vina in seveda v čim lažjem zaslužku.

Iz zgornjih podatkov lahko potegnemo sledeče zaključke: potrošnja alkoholnih pijač, zlasti močnih, pri nas narašča, potrošnja brezalkoholnih pijač pa je izredno majhna. Zato se nam zdi prav umesten predlog Franca Markoviča na seji OLO Novo mesto, da bi morala vsa gostišča imeti poleg alkoholnih tudi brezalkoholne pijače in jih nuditi gostom po izbiri. Prav tako bo treba vztrajati na določilih Uredbe o gostiščih, po katerih morajo ta nuditi gostom prav vse gostinske usluge in ne samo pijače (in še to dvomljive kvalitete). Da tudi odnos do gostov še ni povsod na višini, posebno ne pri takih, ki imajo poleg gostilne še druge vire dohodnikov, kaže primer, ki se je dogodil na Dvoru pri Žužemberku v gostilni H. Neki gost iz Ljubljane je ujel ribo v Krki in prosil v navedeni gostilni, da mu jo spečejo. Odgovorili so mu, da nimajo časa in da naj gre raje seno grabit, kot da postopa ob Krki. Vse to dokazuje, da bo potrebno začeti borbo že v gostiščih in mnoge, ki tega nočejo razumeti, prepričati, da taka, samo vinotočna gostišča nosijo del krivde za prekomerno pijančevanje.

Metlika bo dobila veliko vinsko klet

V letošnjem juniju so pričeli na Komendskem hribu v Metliki graditi moderno vinsko klet. Vse poletne dneve sta dva velika buldožerja grizla zemljo in odrivala velike kupe ilovice in kamenja v dolino. Ko sta prišla do žive skale, so zapeli kompresorji in svoje delo je pričel opravljati dinamit. Okrog 18.000 kubičnih metrov zemlje in kamenja morajo premetati, da bo izkopan prostor za 109 m dolgo in 10 m široko vinsko klet, ki bo vsa v zemlji, in bodo nasuli nanjo še sedem metrov na visoko prsti. Zunaj bodo le upravni prostori, prostori za sprejem in predelavo grozdja, destilacijski obrat s kletjo za tropinovec in kotlarno ter bazeni za tropine in kristalizacijo vinskega kamna.

Nova vinska klet bo sprejemala grozdje iz vse Bele krajine, saj bo segalo njeno delovno področje od hrvatske Vivodine preko Semiča in Doblič do Tanče gore. V prvi etapi bo klet predelala 500.000 litrov vina, njena zmogljivost pa se bo lahko dvignila na milijon litrov letno.

Vsako pripeljano grozdje bo stehtano na viseči avtomatični tehtnici, nato pa bo odpremljeno do dveh valjčnih mlinov, od katerih lahko vsak zmelje na uro 18.000 kg grozdja. Pod vsakim grozdnim mlinom bo betonski bazen, kamor bo padala drozga, to je zmleto grozdje. Za črpanje in transportiranje drozge sta predvideni dve črpalki. Bela drozga bo šla po cevovodu iz polivinila v odcejevalne komore, rdeča drozga pa v fermentacijske kadi oz. v cisterne. Tropine bodo stiskali s pnevmatično stiskalnico. Peclji bodo po skupnem transporterju prepeljani iz prostora za predelavo grozdja, medtem ko bodo tropine po transportnem tekočem traku odpremili v posebne silose in jih tam silirali.

Za znano metliško črnino je predvidenih 52 vrelnih kadi s kapaciteto 60—70 hl, v katerih se bo vršilo zaprto vrenje. Zorenje črnega vina v teh kadeh bo trajalo eno leto, za nadaljnje konserviranje črnine pa bodo pripravljene betonske cisterne. Vsa klet pa bo tudi opremljena s posebno klimatsko napravo za segrevanje oziroma ohlajevanje prostorov.

Z destilacijo tropin bodo pridobivali kvalitetni tropinovec, ki bo, po triletnem zorenju v kleti za žganje, pripravljen za prodajo. To žganje bo prišlo na trg v originalnih steklenicah z zaščitnim znakom kleti.

Destilirane tropine bodo na drobilcu tropin zmleli in odvedli grozdne pečke, ki bodo šle v sušilni stroj in odtod naravnost v skladišče. Tropine same pa bodo lahko izlužili in v posebnih bazenih izkristalizirali vinski kamen.

V splošnem bo vinska klet spravljala na trg metliško črnino in metliško belo vino, 50% tropinovec, vinski kamen, silirane tropine, suhe droži in grozdne pečke.

Stroški za to vinsko klet so preračunani na 240 milijonov dinarjev, dograjena in opremljena pa bo verjetno v dveh letih, ker bo treba večino predelovalnih naprav uvoziti iz tujine. Gradnjo finansira Zadružna zveza iz Ljubljane, gradi pa jo podjetje »Pionir« iz Novega mesta.

Z novo vinsko kletjo in pravilno predelavo grozdja bo zlasti metliška črnina lahko znova krepko konkurirala z drugimi vini na našem trgu. S tem pa bo podana tudi osnova za uspešen razvoj vinogradništva v Beli krajini.

—r

Kaj pravite k temu, Novomeščani?

Pod tem naslovom je bil v 37. št. objavljen članek zelo zanimive vsebine. Dovolite mi, da kot nevtralec poizkusim obrazložiti spor med kinom »Krka« in »Dom« in prikazati vso stvar s tehnične strani.

Danes je v Jugoslaviji 6 republiških podjetij za izposojanje filmov, ki lahko le-te izposojajo po celi državi. Vseeno pa vam rečem, da je danes teže nabavljati filme kot pred letom, ko je bilo zato eno samo podjetje. V imenovanem članku napada pisec zelo enostransko in je videti, da ni dobil pravilnih podatkov od kina »Dom«. Vedeti moramo namreč, da so civilni kinematografi podjetja, ki imajo v našem gospodarskem sistemu obvezne družbene dajatve, dočim jih armijski nima. Pa tudi v splošnem ima »Dom« manj izdatkov, saj mu ni treba plačati osebja, plačuje manjšo odškodnino za filme in lahko dobiva filme ne glede na kategorijo kinematografa. Zato je prišlo do spora med obema podjetjema.

Po drugi strani pa so se spria še podjetja za razdeljevanje filmov sama med seboj. Danes imamo v naši državi dvoje vrst filmov: take, ki jih podjetja lahko izposojajo samo kinematografom v svoji republiki in take, ki jih lahko pošiljejo po vsej državi. Seveda za drugo vrsto plačata več i podjetje i izposojevalec — so pa to po navadi tudi najboljši filmi, tako da so potem tudi dvorane polne. Narobe pa je bilo to, da je kino »Dom« nabavljal tudi one filme iz Zagreba, ki bi smeli biti predvajani samo v LR Hrvatski in to samo nekaj tednov prej, kot bi moral isti film priti iz Ljubljane v kino »Krka«. Tako mestni kino ni hotel vzeti že naročenega filma in podjetje za razdeljevanje filmov v Ljubljani je imelo izgubo, in je bilo primorano tožiti zagrebško podjetje »Film« zaradi kršitev licenčne pravice.

Tako je prišlo do dogovora med podjetji za izposojanje filmov po vsej Jugoslaviji, ki so sklenila, da ne bodo dajala filmov republiškega značaja kinematografom odprtega tipa in da take filme lahko dobe samo od podjetij v tisti republiki v kateri so. Filme prostega značaja pa lahko nabavljajo vsi kinematografi brez izjeme po vsej državi. Po istem načelu bi moral delati tudi »Dom«, vendar do tega še ni prišlo, ker se uprava menda boji, da bi imela izgubo.

Mislim, da je za Novomeščane še nekaj važnejšega, kot zgoraj omenjeni problem. Raje naj bi razpravljali o gradnji nove moderne kinodvorane, saj obe sedanji nista nič prida. Oba kinematografa imata samo po en projektor, kar je za mesto zelo zastarelo in nas pavze samo motijo. Po drugi strani pa sta akustika in projekcija v obeh neprimerna. Še posebej moram to reči za mestni kino, ki ima zadnje čase nesprejemljivo projekcijo, slika je temna in se zelo trese, pri barvnih filmih pa je motna, kar je seveda v veliki meri odvisno od operaterja.

Kolikor mi je znano, je že dolgo predviden kredit za gradnjo novega kinematografa, vendar kaže, da se za to nihče ne zmeni. Meščani naj se malo bolj pozanimajo in zgrade v najkrajšem času moderen kinematograf, ki bo lahko ponos vsemu mestu. Upravi kina pa predlagam, naj se pozanima na trgu za najboljše filme in naj ne štedi denarja pri njih, pa čeprav bi jih morali dobiti iz Skoplja!

S. n.

PRVI SNEG NA DOLENJSKEM

Deževje in mraz zadnjih dni sta prinesla že prvi sneg. 8. oktobra je narahlo pobelil Debeli vrh 1255 m nad Podnresko in Gorico nad Lascem pri Loškem potoku. Začel je naletavati tudi v nižini, vendar je kmalu ponehal.

Ljudje se bojijo, da ne bi zapadel prehitro, saj imajo nekateri na njivah še celo krompir.

Ivan Kreft:

Iz ljubljanskih zaporov v konfinacijo v Novo mesto

(Odlomek iz »Spominov ljudskega agitatorja« ki izidejo pri mariborski založbi »Obzorja«.)

Na dan Koroščeve smrti, 14. decembra 1940, so me pri Ladu Kozaku v Ljubljani aretirali. Tako sem bil v stanovanju Lada Kozaka aretiran že drugič. Tokrat je prišel pome agent Čeh. Pri meni je bil Tone Tomšič, ki je takrat živel že ilegalno. Kar nekdo potrka na kuhinjska vrata. Bilo je okrog osme ure zjutraj. Ogrnil sem plašč, kot da bi hotel oditi, toda ko odprem vrata, je stal na pragu agent Čeh, ki me je nagovoril: »Prišel sem po vas.« »No, pa pojdiva,« sem odgovoril. Zaklenil sem vrata in bil zadovoljen, da ni utegnil videti Toneta Tomšiča.

Zaprli so me v šentpetrsko vojašnico. Tu sem prvič uradno srečal komisarja Vladimirja Kukoviča. Vedel sem, da mi je Kukovič za hrbtom nasprotoval, vendar se je srečanja z menoj izogibal na policiji in v zasebnem življenju.

Kot nižješolci smo brat, jaz in Kukovič stanovali pri isti gospodinji. Ob neki priložnosti je izginilo Bratku z mizinega predala 50 kron, ki jih je hranil za gledališče in nakup knjig. Kukovič dolgo ni hotel priznati, da je vzel denar. Šele svoji materi, ki je zaradi tega prišla v Maribor, je tatvino končno priznal in mati je denar vrnila. Vsako srečanje z menoj in Bratkom je spomnilo Kukoviča na ta prestopek. Zavedal se je tudi, da sva vedela za njegovo poneverbo pri »Zarji«, kjer si je kot predsednik društva prisvojil okrog 3000 din. Razumljivo torej, da me ni želel srečati.

Ko sem bil zaprt drugi dan, so zaprli v mojo celico mladega zidarskega delavca. Bil je zaposlen pri graditvi vojaških utrdb okrog Maribora. Osumili so ga, da je sodeloval pri tatvini načrta za neki bunker. Osumljencev iz te skupine Kukovič ni klical v pisarno, temveč jih je zaslševal v pisarni zapora. Zaslišanja so bila dolga in pogosta, saj so prihajali po fanta skoraj vsak dan.

Nekega dne je namesto sojetnika stopil v celico Kukovič. Sprejel sem ga z besedami: »Da končno vendar nisi tudi ti prišel na vrsto!« Bil je v zadregi. Gotovo se je spomnil na svoji poneverbi. Najbrž je bil prepričan, da sem gledal v njem kriminalca, ki spada v zapor. Toda obvladal se je in me vprašal, če mi je sojetnik morda pripovedoval o načrtih, kdo jih je vzel in komu jih je dal. Odgovoril sem mu, da s fantom sploh nisva govorila, zakaj je zaprt. Kukovič tega seveda ni hotel verjeti. Rekel je, da me je vprašal zato, ker vedno vodim neke protinacistične akcije in je pač mislil, da bom pripravljen pomagati pri odkrivanju skupine protijugoslovanskih špijonov. Nasmehnil sem se, češ da sem se že 1936. leta v zaporu mariborske policije prepričal, kako ravna policija z borci proti fašizmu in kako z nacistčnimi vohuni. Tudi sedaj nisem zaprt morda zaradi kakšnega kriminala, temveč zaradi delovanja proti fašizmu. Tako naj torej verjamem njegvim besedam, da gre za odkrivanje fašistične vohunske skupine in za nič drugega. Če mene bi prekinil, bi mu najbrž pvedal še marsikatero pikro. Toda sedaj je napadel Kukovi. Očital mi je, da se delo agenov Berlina in Moskve pač nelle stika in da to zgovorno okazuje tudi pakt med Mosvo in Berlinom.

Skrajno razbrjen sem mu zabrusil v obraz, da kljub paktu ne dovolijem primerjati moje usodeč usodo nemških agentov. Čeprav si je on pridobil službo na policiji s tem, da je že kot študent javno zagovarjal vse protištudentske in protiljudske ukrepe režima, mu nikakor ne dovoljujem očitka, da dlam tudi jaz to, kar ukazuje Moskva.

Vedel sem, da je moram po prepiru s Kukovičem pripraviti na najhujše. Zato sem takoj po njegovem odhodu napovedal neomejeno gladovno stavko. Kot vzrok sem navedel nekulturno ravnanje policije, ki me kljub težki bolezni ni poslala niti v bolnišnico niti na zdravniški pregled. Mojo odločitev so sporočili policiji. Kukovič je zato odredil preselitev svojega preiskovanca iz moje celice.

Ko sem stavkal drugi ali tretji dan, me je obiskal brat. Bil sem dokaj razdražen. Vso noč so me budili stražniki — najbrž jim je ukazal Kukovič — in me opozarjali, naj vendar vstanem, ker je čas, da grem na vlak. Bratko mi je povedal mnenje Aleša Beblerja, ki ni soglašal z daljšimi gladovnimi stavkami v zaporih. Gladovna stavka človeka zelo izčrpa in pusti večkrat tudi trajne posledice. Bebler in ostali zunaj seveda niso vedeli za moj spopad s Kukovičem. Bratu sem odgovoril, da bom stavkal dotlej, dokler ne dosežem premestitve v bolnišnico ali pa me ne spustijo iz zapora.

Po petih dneh stavke sem dosegel, da so me poslali na pregled v bolnišnico. Na notranjem oddelku v bolnišnici me niso hoteli sprejeti, češ da bo policijska straža vznemirjala ne samo mene, temveč tudi ostale bolnike. Posredovanje zdravnice dr. Kraigher-Krepsove ni zaleglo. Ko so me na tem oddelku odpravili, sem bil po posredovanju dr. Krepsove sprejet na kožnem oddelku, kjer sta takrat praktikirali dr. Damjana Beblerjeva in dr. Sernečeva. Sprejela me je dr. Tavčarjeva.

Ko se je vrnil z dopusta šef oddelka dr. Demšar, me je hotel takoj odpraviti iz oddelka. Zagrozil sem z gladovno stavko in dejal dr. Demšarju, da se nočem vrniti nazaj v zapor, kjer so me mučili s tem, da mi vso noč niso pustili spati. Kljub mojemu protestu so me iz bolnišnice odvedli nazaj v zapor.

V zaporu zopet nisem imel miru. Ko so ljudje zunaj silvestrovali, sem si želel samo počitka, vendar so me vso noč budili stražniki, ki so trkali in klicali, naj vstanem. Ob štirih zjutraj je prišel v celico policijski agent s sporočilom, da bom šel tokrat res na vlak, ker so mi določili novo prisilno bivališče, in sicer v Novem mestu. Pokazal mi je odlok, ki ga je podpisal dr. Hacin. Zahteval sem posvetovanje z odvetnikom zaradi pritožbe. Agent je rekel, naj se takoj odpravim na vlak, za pritožbo bom imel čas v Novem mestu, ko se bom odpočil. Izdal mi je tudi tajno, da mi odloka niso izročili poprej zaradi tega, ker bi sicer morda obvestil komunistično vodstvo, ki bi v Ljubljani ali Novem mestu pripravilo demonstracije.

Agent je bil praznoveren, saj je nekajkrat vzdihnil: »Kakršen je dan Novega leta, tako bo zame vse leto in morda vsa prihodnost.« Šele ko me je srečno pripeljal v Novo mesto, je postal boljše volje. Toda ta ga je hitro minila, saj na glavarstvu ni bilo nikogar, ki bi me sprejel. Agent glavarja na stanovanju ni hotel naglegovati. Iz postelj sva dvignila uradnike, vendar nobeden izmed njih ni hotel podpisati potrdila o prevzemu. Končno so se vendarle odločili in sklenili zbuditi glavarja. Vzrok za to je bila predvsem brzojavka, s katero je banska uprava odredila takojšen razpust strokovnih orga-

IZ NAŠIH KRAJEV

Z RODITELJSKIH SESTANKOV V ŽUŽEMBERŠKI OKOLICI

V okviru Tedna otroka so v Žužemberku in okolici organizirali več roditeljskih sestankov. Na splošno so bili zelo dobro obiskani, le sami Žužemberčani ne čutijo potrebe po povezavi in skupnih prizadevanjih šole in doma. V trgu je bil obisk najslabši, pa tudi točnosti se Žužemberčani še niso navadili. Naj si vzamejo za vzgled matere z Dvora in Zagradca, ki vedno redno prihajajo.

Kako je bilo na sestanku staršev?

Tov. ravnatelj Vrte je prikazal najvažnejše potrebe šole: potrebujejo vsaj še eno učilnico in tri učne moči, nekaj stanovanj za učitelje in tako dalje. O pomembnosti Tedna otroka je govorila tov. Lavričeva, ob splošnih vprašanjih pa smo spet načeli bolečo stran — vprašanje kmetijsko-nadaljevalne šole, ki je lani morala zgodaj prenehati, čeprav bi bila prepotrebna prav za okolico Žužemberka. Tovariš ravnatelj je spregovoril tudi o ustanovitvi Društva prijateljev mladine, ki bo imelo v središču Suhe krajine dosti opravka. Če bi se društvu posrečilo ustanoviti vrtec, bi bilo že mnogo storjenega. Vsakdo, ki hodi skozi trg, vidi na cesti polno predšolskih otrok, ki so brez nadzorstva, popolnoma prepuščeni samim sebi in cesti. Ne samo, da bi v vrtcu bili na varnem, ampak že pred prihodom v šolo bi se marsičesa naučili.

Nazadnje smo starše seznanili z družbenim upravljanjem šol, na bližnjih zborih volilcev pa bodo izvolili šolski odbor. Staršem je spregovoril o prehrani otroka še dr. Debeljak. K. M.

SPET SMRTNA NESREČA OTROKA

Kot prevoznik pri gradnji nove avto ceste je zaposlen tudi posestnik N. iz Drage pri Višnji gori. Ko je prejšnji teden prevažal pesek, je imel s seboj tudi svojo štiriletno hčerko, ki je sedela na vozu. Med vožnjo je otrok padel z voza in kolo naloženega voza je nesrečnega otroka skoraj prerezalo na dvoje.

*

Volkovi v Poljanski dolini

Po gmajnah v Poljanski dolini se zopet pojavljajo volkovi. Pred dnevi je volk iz črede iztrgal ovco Jožeta Fugine iz Deskove vasi.

TEDEN OTROKA V TREBNJEM

V Trebnjem so se bili vneto pripravili za Teden otroka. Posebno delavno je bilo, kakor je vedno, Društvo prijateljev mladine, ki ga imajo že nekaj let in ki je po svoji prizadevnosti lahko za zgled ostalim DPM v okraju, kako je treba z voljo in ljubeznijo vzgajati mladi rod.

Društvo prijateljev mladine je v Tednu otroka organiziralo več zdravstvenih predavanj in zdravniških pregledov mladine ter zbralo sredstva, da je obdarovalo najrevnejše otroke s šolskimi potrebščinami in zimskimi jopicami. Glavno proslavo so imeli 3. X. O pomenu Tedna otroka je govoril predsednik DPM, nato pa je sledil pevski koncert ljudskih in umetnih pesmi moškega zbora KD Dušan Jereb iz Novega mesta. Prav uspešni so bili tudi roditeljski sestanki, kjer so starši in vzgojitelji razpravljali o skrbi za otroke in o njih vzgoji.

V ŠENTJERNEJU SO USTANOVILI DPM

Uvod v Teden otroka so bili roditeljski sestanki, ki jih je vodilo učiteljstvo v Šentjerneju in na vseh ostalih šolah v občini. Udeležba staršev je bila zelo lepa. Obravnavali so vzgojne zadeve in ustanovitev Društva prijateljev mladine. Tudi pouk v šolah je bil primerno usmerjen Tednu otroka. V Šentjerneju in v Orehovici sta bili kinopredstavi za predšolsko in šolsko mladino, ki ju je oskrbela Okrajna ljudska prosveta. V imenu mladine najlepša hvala!

V Tednu otroka je dr. Julče Saje predaval o alkoholizmu, medicinska sestra Tončka Rošljeva pa je ustanovila iz lanskih tečajnic RK aktiv obiskovalk.

Veliko dejanje v tem tednu pa je bil ustanovni občni zbor Društva prijateljev mladine v Šentjerneju, na katerem je bilo navzočih čez sto članov (vseh članov šteje DPM že 138). Občni zbor se je začel s kratkim pa prisrčnim nastopom šolske mladine in otroškega vrtca. V upravni in nadzorni odbor so člani izvolili ljudi, ki bodo s svojo prizadevnostjo gotovo znali ustvariti tako potrebno vez med šolo in domom. Novemu društvu želimo bogatih uspehov!

SPET HRABROST Z NOŽEM

Klanja med draščevaškimi fanti in onimi iz okolice Šmihela pri Žužemberku še nismo pozabili in spet nas je 19. septembra presenetila novica, da je prejšnjo noč 10-letni Alojz Blatnik iz Drašče vasi hrabro zabodel nož v nadlahtnico leve roke Jožetu Mencinu iz iste vasi. Mencina so prepeljali z rešilnim avtomobilom v ljubljansko bolnišnico, kjer se bo moral zdraviti nekaj dni. Ko sta se brata Mencina vračala iz Šmihela domov, sta skozi vas prepevala, ker bi moral Jože drugi dan k vojakom. Ko sta prišla mimo Sadarjeve hiše, je iz nje planil Blatnik, pijan novokuhanega žganja in špiknil Mencina v roko, rekoč: »Da boš drugič tiho!«

Bližnja in daljna okolica ve, da so v teh krajih pretepi pogosti in da se vedno končajo s hudimi posledicami. Ljudje v okolici zahtevajo od sodišč, da takim ljudem prisojajo strožje kazni! P. V.

Partizansko grobišče

Na novomeškem pokopališču urejujejo partizansko grobišče. Deloma na prostoru bivšega italijanskega grobišča, deloma pa na prostoru, kjer je že pokopanih nekaj talcev in drugih borcev za svobodo, ki so jih med okupacijo postrelili v jetnišnici Italijani in Nemci, bo postavljen velik kamenit spomenik, ves prostor naokrog pa bo zasajen z lepotičnim drevjem in grmičjem.

S tem se bo Novo mesto končno oddolžilo spominu ljudi, ki so dali za svobodo svoje življenje.

Izpred sodišča

Kazen za obrekovanje

Posestnica Elizabeta Glliha in njen mož Jože iz Žužemberka št. 62 sta se pred nedavnim zagovarjala pred novomeškim okrajnim sodiščem zaradi obrekovanja. V prepiru s svojim sosedom sta izrekla nekaj popolnoma izmišljenih klevet na račun sosedove hčere in njenega moža, češ da sta zagrešila abortus. Glihova pa se nista zadovoljila samo z živimi in sta posegla za nekaj rodov nazaj in celo mrtvim nista prizanašala. Ker sta pred sodiščem zanikala, sta bila obsojena: Elizabeta Gliha na 1500 dinarjev kazni in eno leto pogojno, njen mož Jože pa na 1000 din in eno leto zapora pogojno. Razen tega morata poravnati tudi vse stroške, ki bržčas ne bodo majhni, saj sta Glihova zaradi svoje trdovratnosti potrebovala precej prič, ki so izpovedale njuno krivdo. Sodišče je upoštevalo olajševalne okoliščine, predvsem njuno starost in dejstvo, da doslej še nista bila kaznovana, čeprav sta že bila pred sodiščem zavoljo podobnih prekrškov.

Obsodba je pokazala, da naši zakoni vsestransko ščitijo osebne pravice in mirno življenje državljanov. L. S.

TATINSKI CIGAN

Cigan Miha Brajdič je že dvakrat sedel zaradi tatvine, pa ga še ni izpametovalo, kajti leto: 29. julija je spet sunil v gostilni Vidrih v Otočcu ob Krki 450 din. Ukradel, kjer je bil delar, je odprl s pomočjo noža. Mesec dni zapora so mu prisodili na okrožnem sodišču v Novem mestu

Hotel je goljufati

Po predpisih o socialnih dajatvah pripada znesek 8000 dinarjev staršem novorojenega otroka. Do tega zneska imajo pravico starši, ki imajo 1 leto nepretrgane delovne dobe do rojstva otroka ali 20 mesecev v zadnjih 2 letih.

Neupravičeno si je hotel pridobiti to pravico S. J., uslužbenec pri podjetju »Trudbenik« v Novem mestu. 15 dni pred porodom svoje žene je izposloval 3 potrdila in 2 bolniška lista in jih predložil Zavodu za socialno zavarovanje, da bi mu izplačal 8000 dinarjev. Datumi v potrdilih so bili različni in dvomljivi. Administratorka Slavka Staniša je ta potrdila izdala, ker je zaupala S. J., da je pošten, in je vpisala datume, ki jih je diktiral.

28. septembra mu je referent za kratkoročne dajatve dokazal, da ni vstopil na delo 1. 9. 1953, kot je bilo označeno na bolniškem listu, niti ne 12. 9. 1953, kot je bilo zapisano na potrdilu. S. J. je zahteval potrdila nazaj in jih je v navzočnosti uslužbencev raztrgal s pripombo, da ne bo ničesar več iskal od zavoda. Te besede pa ni držal, temveč je 12. 9. 1954 spet prinesel podobna potrdila, ki so govorila, da je vstopil na delo 12. 9. 1953. Zavod za socialno zavarovanje je poslal naslednji dan svojega uslužbenca v podjetje, da bi ugotovil resničnost potrdil. Ob navzočnosti direktorja podjetja in Staniševe je bilo dokazano, da je vstopil S. J. v delovno razmerje 21. 9. 1953.

Kljub temu, da S. J. ve, da mu ne pripada dodatek 8000 dinarjev, je začel širiti o uslužbencu socialnega zavarovanja sramotne in žaljive laži, češ da mu je on »odžrl« 8000 dinarjev. Za širjenje teh laži uporablja svoje starše v Irči vasi.

Krivdo za netočnost izdanih potrdil nosi podjetje oziroma uslužbenec, ki je odgovoren za potrdila. Potrdila bi moral izdajati le na podlagi službenih dokumentov, ne pa na besedo posameznikov, ki so lahko neresnične.

S. Z.

Šolsko vprašanje v Dolenjskih Toplicah

Sedanje šolsko poslopje, ki je bilo dograjeno leta 1887 je bilo za takrat dobro in je ustrezalo svojemu namenu. Že nekaj let pred osvobodilno vojno pa je bilo vprašanje povečanja šole na dnevnem redu.

Po osvoboditvi, zlasti še potem, ko je bila uvedena nižja gimnazija, pa je postalo vprašanje nove šole vse bolj pereče. Šolska stavba ne zadošča niti potrebam osnovne šole, kaj šele gimnazije. Pouk je dopoldne in popoldne v istih sobah, ki jih nikoli ne morejo dobro prezračiti. Poleg tega pa je pouk še v dveh privatnih prostorih, ki tudi ne ustrezajo predpisom o šolskih prostorih.

Vse te razmere silijo, da se vprašanje gradnje nove šole premakne z mrtve točke. Občani so pripravljeni z delom, vožnjami, lesom in drugim doprinesti svoj delež. Tudi občinski odbor naj ne čaka na vzpodbudo od drugod, ampak naj energično prime za delo in si poišče denarnih sredstev.

Dober pridelek **detelje** in **travnate krme** boste imeli le, ako gnojite s
Thomasovo zlndro
Nabavite si jo lahko v KMETIJSKI ZADRUGI - NOVO MESTO.
Ne zamudite izredne prilike, ki se vam nudi prvič po vojni!

Brzopotezno prvenstvo Dolenjske

V okviru občinskega praznika Novega mesta, ki bo 29. oktobra, bo Šahovsko društvo Novo mesto priredilo brzoturnirno prvenstvo Dolenjske za moštva in posameznike. Moštva štejejo pet članov, vsako društvo, sekcija ali podjetje pa lahko postavi poljubno število moštev. Tekmovanje bo v nedeljo 31. oktobra v Domu JLA v Novem mestu. Na podlagi uspeha posameznikov na ekipnem prvenstvu bodo sestavljene skupine za posamično prvenstvo. Zmagovalna ekipa bo prejela prehodni pokal. Najboljše ekipe in posamezniki bodo preeli praktične nagrade. Prijave je treba poslati najkasneje do 24. oktobra na Šahovsko društvo Novo mesto.

Medic in Brkič zmagovalca

Turnir tretjekategornikov je zaključen. Vseh dvajset udeležencev je srečno prispelo na cilj, eni z večjim, drugi z manjšim uspehom. Med vodeče so se kmalu pririnili Medic, Slavko Brkič, Milan Brkič, Avsec, major Popovič in Kastelic. Tudi Mihelin in Verbič sta dobro začela. Morala pa sta se zadovoljiti z zlato sredino.

Kakor smo že zadnjič omenili je zmaga na tem turnirju (čeprav zaradi delitve s Slavkom Brkič le polovična) za Medica lep uspeh. Medic je znan kot vsestranski športnik, na šahovskem polju pa se ni preveč odlikoval. Sedaj pa je prišla doba uspehov, delitev prvega mesta na tem turnirju in osvojitev naslova društvenega prvaka. Tudi Brkič Slavko se je resno zavzel in pridno osvajal točko za točko, ki so mu prav prišle. Odlikoval se je s premišljeno igro, ki ga je obvarovala poraza. Bil je edini neporaženi, pohvali pa se lahko z zmago nad Medicem. Od enajst partij je le tri remiziral. Tretje mesto je osvojil Brkič Milan. Poraza v Verbičem in Mihelinom nista obetala nič dobrega. Sigurna igra proti koncu mu je zagotovila častno tretje mesto in II. kategorijo. Poleg njega bosta II. kategorijo dobila še zmagovalca Medic in Brkič Slavko.

Avsec je zasedel četrto mesto. Če bi v začetku bolj pazil, bi tudi njemu ne ušla II. kategorija. Isto velja za majorja Popoviča in Kastelica, ki so ju porazi v zadnjih kolih vrgli na peto oziroma šesto mesto. Mihelin deli s Kastelicem 6. in 7. mesto, Verbič se je vsidral na 8. mesto.

Vrstni red III. kategornikov: 1. — 2. Medic Samo in Brkič Slavko 9 in pol točk; 3. Brkič Milan 8 točk; 4. Avsec Ferdo 7 točk; 5. major Popovič 6 in pol; 6. — 7. Kastelic in Mihelin 6 točk; 8. Verbič 5 in pol; 9. major Kačunič 3 in pol itd.

M.

ŠPORT IN TELESNA VZGOJA

Odbojka

TVD PARTIZAN NOVO MESTO LETOŠNJI ZMAGOVALEC

TVD Partizan (Novo mesto) : ŠD Borovo (Borovo) moški 3 : 2 (15 : : 13, 13 : 15, 15 : 13, 13 : 15, 15 : 8)
TVD Partizan (Novo mesto) : ŠD Borovo (Borovo) ženske 0 : 3.

Preteklo nedeljo se je končalo tekmovanje v slovensko-hrvaški odbojkarski ligi. Novomeški ekipi sta morali na težavno in naporno pot v Borovo ,kjer sta dosegli moški zmago, ženske pa poraz.

Pri ženskih vrstah je bila domača vsekakor bolj uspešna in se je z nedeljsko zmago oddolžila za poraz v spomladanskem delu prvenstva. Zmago je zasluzila.

Vse drugače pa je bilo pri moških vrstah. Partizan je moral pravzaprav samo še potrditi upravičenost do naslova letošnjega prvaka, ki ga tudi z eventuelnim porazom v tej tekmi ne bi mogel več izgubiti, nasprotno pa je šlo Borovu za biti ali ne biti. Z morebitno zmago bi se rešil izpada iz slovensko-hrvaške lige. Zaradi tega je tvegal vse. Ker je bil prepričan, da mu samo čisto odbojkarsko znanje ne bo dosti pomagalo, je organiziral par sto glav svoje publike. Pa tudi to še ni bilo dovolj. Iz doslej še neznanih razlogov se ni javil delegirani sodnik iz Zagreba, zato je bilo potrebno, da je vskočil domači sodnik. Pod takimi okolnostmi se je torej začelo. Prvi niz se je končal še kolikor toliko brez večjih nepravilnosti. Že v drugem pa je publika zahtevala zmago. Domači sodnik je pod pritiskom gledalcev pričel vse bolj soditi v škodo Novomeščanov. Niz je pripadel domačim. Tretji niz je bil zopet plen Partizana, zato pa je četrega sodnik zopet dosodil Borovu. Partizan se je zavedal, da mora v zadnjem nizu nasprotnika prepričljivo »položiti, sicer bi ta še na kak način, dovoljen ali nedovoljen, skušal to preprečiti. In res je po odlični igri nesporno zmagal in zapečatil usodo Borova.

To je bila ena od najbolj težkih tekem, kar jih je moška vrsta Partizana kdaj odigrala, vendar je ponovno dokazala, da je v veliki formi in da si je z zmago v slovensko-hrvaški ligi popolnoma upravičeno zaslužila vstop med osem najboljših odbojkarskih vrst, ki tekmujejo med seboj v zvezni ligi. Novomeščanom je tako omogočila, da bodo prihodnje leto na domačih igriščih gledali najboljša jugoslovanska moštva. K temu uspehu Partizanu Novo mesto naše iskrene čestitke z željo, da nas tudi v zvezni ligi ne bi razočaral.

Končno stanje lestvice:

TVD PARTIZAN (Novo mesto)	14	11	3	38 : 20	22
LOKOMOTIVA (Zagreb)	14	10	4	37 : 24	20
ŽOK LJUBLJANA (Ljubljana)	14	9	5	35 : 25	18
ŠD KAMNIK (Kamnik)	14	6	8	26 : 34	12
ŠD ILIRIJA (Ljubljana)	14	6	8	24 : 33	12
ŠD TEKSTILAC (Varaždin)	14	5	9	23 : 28	10
ŠD BOROVO (Borovo)	14	4	10	26 : 32	8
ŠD GRAFIČAR (Zagreb)	14	4	10	22 : 35	8

Številke za imeni društev pomenijo: število odigranih, število dobljenih, število izgubljenih tekem, skupno stanje v nizih, število točk.

Mali rokomet

ČRNOMALJCI na vrhu lestvice

Ekipa TVD Partizana iz Črnomlja dosega v malem rokometu lepe uspehe. Preteklo nedeljo so zabeležili zmago v igri z odličnimi Brežičani, ki so gladko odpravili z Novomeščani (20:1). Pričakovati je bilo izenačeno igro, favoriti pa so bili domačini. Toda odlična igra in taktika Črnomaljcev je te domneve postavila na glavo in gostje so zmagali z rezultatom 11:7 (5:4). Rezultat bi bil lahko še znatno višji, da niso imeli Belokranjci smole pri streljanju na gol, saj se je žoga odbila od prečke najmanj desetkrat. S to zmago se je Partizan Črnomelj povzpel na prvo mesto v II. slovenski ligi.

Jugoslavija zasedla II. mesto na železničarski šahovski olimpiadi v Avstriji

V času od 21. do 27. septembra se je vršila v St. Urbanu (Avstrija) druga železničarska šahovska olimpiada, na kateri je nastopilo deset evropskih držav: Avstrija, Belgija, Holandska, Jugoslavija, Francija, Nemčija, Švica, Švedska, Finska in Norveška. Vsaka ekipa je nastopila s 6 igralci. V naši ekipi so igrali mojstrski kandidat Jovanovič in prvokategorniki: Babič, Kobler, Miculinič, Poš in Marin. Klub temu, da so v francoski, finski in nemški ekipi nastopili celo mojstri, je bil uspeh naše reprezentance nad vse časten, saj je zasedla drugo mesto in si osvojila srebrn pokal, igralci pa so dobili srebrne plakete. Individualno je dosegel najboljši uspeh na tretji deski Kobler Ivan iz Črnomlja, ki je ostal poleg Mariborčana Poša edini neporažen. Prvo mesto je zasedla Avstrija, tretja je Finska, Nemčija je četrta, sledé Švedska, Švica itd. Naslednja olimpiada bo leta 1956 v Holandiji.

Nogomet

ŠD ILIRIJA (Ljubljana) : TVD PARTIZAN (Novo mesto) 4 : 2 (1 : 2)

V okviru prvenstva ljubljanskega prvega razreda je bila v nedeljo odigrana v Ljubljani tekma med Ilirijo in Partizanom, ki je izgubil zaradi svoje neodločnosti pred nasprotnikovim golom. Sicer se je pa požrtvovalno boril proti moštvu, ki je kandidat za prvo mesto. Oba gola za Partizan je dal Mirtič.

Partizan deli trenutno III. do V. mesto na prvenstveni lestvici, torej le ni med najslabšimi, kakor vse preradi sodimo o novomeškem nogometu. Nedvomno pa je zmožen doseči še večje uspehe. Ti ne bodo izostali, če bo uprava oskrbela moštvu sposobnega trenerja, ki bo bdel nad znanjem in disciplino vseh igralcev.

V nedeljo bomo videli nogometaše pri delu na domačem igrišču. Pomerili se bodo z igralci Ljubljane.

Nogomet v Kočevju

SVOBODA (Ljubljana) : PARTIZAN (Kočevje) 2:2 (2:1)

Za derby prvenstveno nogometno tekmo je vladalo v Kočevju veliko zanimanje. kar dokazuje tudi rekordno število gledalcev, ki se jih je zbralo na stadionu Partizana blizu 1000. Do sedaj je to največji obisk na nogometnih tekmah v Kočevju! Srečali sta se moštvi Svobode iz Ljubljane in Partizana iz Kočevja. Sodil je Šuštaršič iz Ljubljane.

Tekma je bila zelo živahna in prvi polčas je prinesel rezultat 2:1 za goste. Izgledalo je, da bo Partizan doživel poraz, čeprav je bil favorit v tem srečanju. Toda takoj po odmoru je začel z ostrimi napadi, ki se jim je Svoboda uspešno upirala le do 32 minute drugega polčasa, ko je dosegel Bižal drugi gol za Partizan in s tem postavil končni rezultat tekme.

V tekmi sta obe moštvi pokazali lepo igro; v prvem polčasu sta bili enakovredni, v drugem pa je bil boljši Partizan, ki je večkrat ogrožal vrata Svobode. Za neodločen izid se mora Svoboda zahvaliti odličnemu vratarju, ki je s svojo igro presenetil in navdušil vse gledalce. Napad Svobode je zadovoljil le v prvem polčasu, v drugem pa ga skoro ni bilo opaziti. Partizan je zaigral z velikim poletom, posebej sta se odlikovala oba Pirnarja in Lenasi. Vratar je bil nezanesljiv in je kriv drugega gola. V napadu sta bila dobra Komac in Bartolme.

V predtekmi so mladinci Partizana premagali mladince iz Mengša z rezultatom 3:0.

A. J.

KOLESARSKE DIRKE V BELI KRAJINI

Prvi je bil Zidan (»Rog« — Ljubljana)

Prva kolesarska dirka »Po Beli krajini« s turnimi kolesi je prav dobro uspela. Ne le, da je organizacija bila odlična, tudi vsi tekmovalci so se borili za plasman. Največji uspeh je verjetno dosegel Alojz Perne iz Kranja, ki je prišel s kolesom v Črnomelj in prevozil pred dirko 135 km. Star je 55 let in mu društvo »Ljubljana« ni hotelo omogočiti nastopa, kljub temu, da v tem društvu nastopa že šest let. Bil je pa toliko pogumen, da se je dirk udeležil; vendar je bil sedmi. Prvi zmagovalec te dirke je državni prvak za turna kolesa in slovenski prvak za leto 1954 — Zidan, star 16 let. Tudi ostali tekmovalci so bili mladi, kar je bila še posebna zanimivost te dirke. Presenneča nas le neudeležba nekaterih tekmovalcev, ki so se bili prijavili. Nastopali so tudi državni prvaki ekipno za leto 1954 (Zidan, Peršin in Stupar).

Že v prvi etapi so se tekmovalci društva »Rog« pri Kanižarici odcepili in vozili skupno do cilja pri Vinici. Borba se je odvijala še 1 km pred Vinico, vendar je državni prvak imel toliko moči, da je prišel v cilj pred ostalimi tekmovalci za dolžino kolesa. Za Rogovo skupino pa sta privozila Perne in Urh. Precej za njima je prispel Vardjan. Ista slika je bila tudi v etapi od Vinice do Gribelj, vendar je Vardjan (Part. Črnomelj), od utrujenosti moral odstopiti. Isti vrstni red se je dogodil tudi v Metliki. Od Metlike do Črnomlja so kolesarji vozili s povprečno hitrostjo 40 km na uro. V finišu celo s 60 kilometri na uro, kjer si je priboril zmago Omerzel (Rog).

Tekmovalce je povsod sprejela množica Belokranjcev. Vsi tekmovalci so soglasno izjavili, da take organizacije tekmovanja niso videli nikjer, niti na državnem prvenstvu. Obljubili so, da jih pride drugo leto še več.

T. M.

Okrajno brzoturnirsko prvenstvo

Šahovsko društvo Novo mesto je zadnji petek priredilo IX. letošnje brzoturnirsko prvenstvo okraja Novo mesto. Tekmovanja se je udeležilo 10 šahistov. Sitar, ki je na brzoturnirjih zadnje čase slabše zaigral, je tokrat zmagal. Do medsebojnega srečanja ga je v vodstvu spremljal Fink, zaradi poraza pa se je moral Fink zadovoljiti z drugim mestom. Fink zadnje čase na brzoturnirjih dobro igra in večkrat vodi, toda sledi majhen spodrsljaj in zmaga gre po vodi. Sicer pa je drugo mesto na brzoturnirjih zelo dober uspeh, posebno če je konkurenca taka, kot je bila zadnje čase. Tretje do peto mesto so si delili: dr. Golež, Avsec in major Popovič, sledili pa so jim še ing. Sodnik, Mihelin, Tešič itd.

M.

Občni zbor DPM Novo mesto

V Tednu otroka je bil drugi redni občni zbor Društva prijateljev mladine v Novem mestu. Lahko trdimo, da je malokatera organizacija ali društvo pokazalo v tako kratkem času toliko plodnega dela, kot ravno novomeško Društvo prijateljev mladine, ki obstoja komaj dve leti.

Društvo ima sedaj že nad 900 članov. Z vrsto uspelih prireditev za naše najmlajše je društvo več kot opravičilo obstoj take organizacije. V nepozabnem spominu je ostal izlet v Ljubljano s pravljičnim vlakom Dedka Mraza ob novem letu 1953, dalje številne druge prireditve, kot je bilo kurentovanje, izleti v naravo, cvetlični dan, taborjenje, otroške kolonije in druge, vse z namenom nuditi mladini materialno pomoč, razvedrilo in zdravo zabavo, s končnim ciljem — vzgajati socialističnega človeka. Velika je bila pomoč šolam in ostalim mladinskim organizacijam, prav tako je društvo letošnjo pomlad uredilo otroško igrišče v parku. Vso pažnjo je društvo posvečalo vajeniški mladini ter vzgoji zanemarjene mladine. Vse te naloge je društvo izvajalo s svojimi sekcijami in ob sodelovanju s političnimi organizacijami in organi ljudske oblasti.

To obširno in odgovorno delo društva za skrb naših najmlajših in velike naloge, ki stoje pred njim, bi zaslužilo več podpore od članov samih. Prav z ničemer ni mogoče opravičevati tako pičle udeležbe na občnem zboru, saj je bilo navzočih komaj 60 članov, in še to povečini samih žensk. Tudi razprave na poročilu upravnega odbora ni bilo skoraj hobene. Izvoljen je bil nov širši upravni odbor, ki bo po potrebi izvolil še ožji odbor. Novi odbor bo nadaljeval z začetim delom in se zlasti zavzel za ureditev otroških igrišč v Bršljinu in na Grmu.

OBČINSKI LJUDSKI ODBOR DVOR

Štev. 398/1-54

26. oktobra je bila v bližini vasi Brezova reber ustanovljena novomeška četa, katere komandir je bil tovariš Niko Šilih, komisar pa Jože Slak. Istega dne je četa izvršila premik v Brezovo reber, kjer se je zadržala do konca meseca oktobra. Vas Brezova reber pa je bila prva osvobojena vas na Dolenjskem.

Občinski ljudski odbor Dvor je na predlog občinskega zbora Zveze borcev NOV Dvor na podlagi 2. točke 50. čl. Zakona o občinskih ljudskih odborih (Ur. list LRS št. 19-88/52) izdal na svoji redni seji 31. julija 1954

odlok

o razglasitvi 26. oktobra za občinski praznik občine Dvor.

1. člen

26. (šestindvajseti) oktober se razglaša za občinski praznik občine Dvor.

2. člen

Ta odlok stopi v veljavo z dnem razglasitve na oglasni deski občinskega ljudskega odbora in z dnem objave v Dolenjskem listu.

Smrt fašizmu — svobodo narodu!

Predsednik obč. LO Dvor:
Franc Pečaver l. r.

Dolenjski obveščevalec

Kino KRKA Novo mesto

Od 15. do 18. okt. ameriški film »CIRANO DE BERGERAC«
od 19. do 21. oktobra: italijanski film »MILIJONARSKI NEAPELJ
od 22. do 25. oktobra: argentinski film »ONEČAŠČENA«

Kino Dolenjske Toplice

16. in 17. oktobra: ameriški film »TAJNI TOVOR«
20. in 21. oktobra: francoski film »POVRATEK V ŽIVLJENJE«

Kino Črnomelj

14. do 17. oktobra: TAJINSTVENI PROFESOR
19. in 20. oktobra: ČEZ NOČ ROJENA
21. do 24. oktobra: KAPETAN KIDD

Kino Kočevje

13. in 14. oktobra: ameriški film VODNJAK
15. do 17. oktobra: francoski film TRENUTEK RESNICE

Kino Loški potok

16. in 17. oktobra: italijanski film BREZ MILOSTI
23. in 24. oktobra: ameriški film OB VELIKI LOČNICI

MALI OGLASI

PRODAM 30 injekcij streptomicina za 7.000 din. Naslov pri upravi lista. 373

PRODAM do 7 ha gozda v okraju Novo mesto. Informacije: Šolska ulica 6 Novo mesto. 375

Zahvala

Vsem, ki ste se me spomnili ob moji 70-letnici se prav lepo zahvaljujem. Posebno se zahvaljujem LO MO Novo mesto za čestitke in darilo.

Ferdo Buk, Novo mseto

OBVESTILO

Potnike obveščamo, da se ukinejo vožnje na relaciji: Novo mesto — Dolenjske Toplice s 15. oktobrom 1954. Z istim dnem se ukine tudi obvezna proga Šentjernej — Šmarješke Toplice — Novo mesto.

Dne 1. novembra 1954 pa se ukinejo vožnje Novo mesto — Šmarješke Toplice ob sobotah, nedeljah in ponedeljkih z odhodom iz Novega mesta ob 9,45 in 13,30 ter z odhodom iz Šmarjeških Toplic ob 12,15 in 17. uri.

Avtobusni in tovorni promet »GORJANCI« Novo mesto

Odvetnik
MARKO PREPELUH
je odprl svojo odvetniško pisarno v NOVEM MESTU - Glavni trg 1 (Bergmanova hiša)

Gasilski kotiček.

Spodaj imenovana društva iz sektorja Mokronog opozarjamo; da bo društveno ocenjevanje, za katero naj se dobro pripravijo, po naslednjem razporedu:

PGD Sevnica 17. X. 1954 ob 8. uri zjutraj
PGD Selo 17. X. 1954 ob 10. uri
PGD Mirna 17. X. 1954 ob 12.30
PGD Volčje njive 17. X. 1954 ob 15. uri
PGD Mokronog 17. X. 1954 ob 16.15. uri

Ostala društva iz tega sektorja bomo obvestili naknadno.

OGZ Novo mesto

ne poz b na pravilc- FOX za čev'je je zdravilo!

nizacij gozdnih delavcev novomeškega okraja, kolikor so bile te organizacije pod vplivom komunistov. To je bilo uradovanje, ki ga je smel opraviti izključno glavar.

Na glavarstvu so kmalu nato ugotovili, da je ukinitev srokovnih organizacij pravzaprav dokaj lahka zadeva in je teže rešiti vprašanje konfinianca, ki trdi, da nima v Novem mestu nobene možnosti zaslužka in vzdrževanja in nobenih znancev, kjer bi lahko stanoval zastonj. Kredita glavarstvo za take izdatke tudi ni imelo. Telefonirali so banski upravi, kaj naj storijo, da bo prav za obe strani. Toda v Ljubljani niso mogli nikogar priklicati.

Glavar je bil v hudi zadregi in je naposled vprašal še mene, kaj naj napravi. Svetoval sem mu naj me pošlje v bolnišnico, ker sem bolan.

Imel sem kronični sklepni revmatizem, akutno trihofitijo in kožni ekcem. Glavar je že skoraj sprejel predlagano rešitev. Potem pa se je spomnil, da je z zlomljeno roko (ključnico) ležal v bolnišnici Vinko Kristan, ki bil osumljen komunistične propagande in tudi že zaprt. (Vinko Kristan je bil sekretar okrožnega komiteja KPS za Novo mesto, vendar glavar tega ni vedel.) »Dva komunista ne moreta biti skupaj v bolnišnici,« je menil glavar, čeprav sem zanikal, da bi se s Kristanom sploh poznala. Pokazal sem glavarju vidne znake trihofitije, vendar s predlogom nisem uspel.

Ko nisem mogel v bolnišnico, sem predlagal, naj mi nakažejo stanovanje in hrano v hotelu »Metropol«. To so sprejeli pod pogojem, da bom sam plačeval. Morali pa so seveda uvideti, da te možnosti nisem imel.

Končno je glavar podpisal odlok, ki mi je odrejal hotel »Metropol« kot prisilno bivališče. Brez posebnega dovoljenja se z mestnega področja nisem smel oddaljiti, prav tako pa bi se moral vsak dan prijaviti na orožniški postaji.

V hotelu sem poiskal lastnike, ki so simpatizirali z ljudsko fronto. Opomnil sem jih, naj se z glavarjem dogovorijo, kdo bo poravnal stroške, ki jih sam nisem zmogel.

Medtem ko so se lastniki hotela pravdali z glavarjem zaradi plačila stroškov moje konfinacije, sem jaz lepo stanoval in jedel v hotelu. Pri orožnikih sem se prijavil samo v tistih dneh, ko sem imel kake važne opravke pri Vinku Kristanu ali drugje. Tako sem imel za te dneve zagotovilo, da orožniki ne bodo stikali za menoj.

V hotelu bi težko kontrolirali, s kom vse sem govoril. V »Metropolu« se je hranilo več uradnikov, ki niso imeli svojih gospodinjstev, prav tako pa so zahajali vanj tudi drugi Novomeščani. Orožniki so se najbolj jezili zato, ker jih nisem niti toliko upošteval, da bi se vsak dan oglasil na orožniški postaji.

Po desetih dneh telefonskega sporazumevanja med bansko upravo in glavarstvom o tem, kdo bo plačal stroške za moje stanovanje in hrano, je banska uprava končno odločila, naj me pošlje glavarstvo brez spremstva v Ljubljano. Poprej pa moram seveda podpisati zagotovilo, da se bom v Ljubljani takoj prijavil policiji.

KAKO PISMA POTUJEJO

V četrtek popoldne je Francka iz Ločne izročila novomeškemu pismonoši pismo za Jožeta iz Mačkovca in mu zabičala, da mora biti drugi dan v Jožetovih rokah. Pismonoša ji je obljubil in s pismom v torbi odšel proti Novemu mestu. Francka je vedela, da nosi pošto v Mačkovec pismonoša iz Otočca ob Krki, v Ločno pa iz Novega mesta. Avtobus, ki vozi pošto iz Novega mesta v Otočec, je že odpeljal, zato je podvomila v pismonoševo obljubo. Otoški pismonoša odhaja v dostavo ob osmih pjutraj, torej mora biti pismo do takrat v Otočcu. Toda kako, če pelje avtobus iz Novega mesta šele popoldne? No, Jože je prejel pismo res že v petek dopoldne in Francka si tega ni znala razložiti. Zato ji bomo v teh vrsticah povedali, kako in kje je njeno pismo potovalo.

PISMO JE PRIŠLO NA POŠTO

Pismonoša je pismo oddal v špediciji pošte Novo mesto. Špedicija je prostor, kjer pošiljke pripravljajo za odpravo. Tu se je Franckino pismo pomešalo med ostale pošiljke in skupaj z njimi nastopilo svojo pot.

V špediciji je velika omara z nešteto predalčki. Pravijo ji usmerjevalna omara. Vsak predal ima svoj napis, na pr.: Celje, Ljubljana 1 dostava, Maribor, Metlika—Ljubljana 76, Ljubljana—Kočevje 74, Sežana—Gevgeli 3, Maribor—Zagreb 29, Ljubljana—Maribor 39 itd. V predal Metlika—Ljubljana 76 sme uslužbenec metati samo pošiljke za kraje, ki ležijo ob tej progi. Isto velja za ostale predale. Ob kateri progi pa leži pošta Otočec ob Krki, pod katero vas Mačkovec spada? Uslužbenec je namreč Franckino pismo vrgel v predal Maribor—Zagreb 29. Saj Otočec leži ob tej progi! Se je novomeški kartist zmotil? No, bomo videli.

Kartist je razdelil — ali kakor pravimo — usmeril vso navadno pisemsko tvarino, predali so polni. Zdaj začne prazniti predal za predalom. Na kupček pisem, ki jih je vzel iz predala, položi listek z napisom odpravne smeri. Na kupček, v katerem je Franckino pismo, položi listek z napisom »Maribor—Zagreb 29«. Drugi uslužbenec te kupčke povezuje v svežnje. In ko so predali prazni in pisma povezana, začno polniti vreče.

Sveženj s Franckinim pismom mora torej priti na vlak, ki pelje iz Maribora v Zagreb. V tem vlaku se namreč vozi potujoča pošta Maribor—Zagreb 29.

Na vrečo, v kateri je sveženj s Franckinim pismom, pritrdijo naslov »Metlika—Ljubljana 76«. Ko so vse vreče zaprte, jih hkrati s paketi naložé na voz in odpeljejo na železniško postajo. Ta vožnja je navadno prava tekma, kdo bo prej na postaji: voz s pošto ali vlak. Nekateri namreč prinašajo pošto tako pozno, da morajo poštni uslužbenci na vso moč hiteti, če hočejo tvarino odpraviti še isti večer in ne zamuditi vlaka.

Vagon s potujočo pošto, ki je zjutraj pripeljal iz Ljubljane, se z večernim vlakom vrača. Zjutraj je pošto razvažal, zvečer jo pa pobira.

PISMO GRE NA POT

Vrečo, v kateri je Franckino pismo, naložé torej na potujočo pošto Metlika—Ljubljana 76. Uslužbenec potujoče pošte jo med vožnjo odpre in strese iz nje vso tvarino. Sveženj za svežnjem jemlje v roke. Vse, ki so naslovljeni na potujoče poste, razveže in pisma razdeli po predalih svoje usmerjevalne omare. Že v Metliki, Črnomlju, Semiču in na drugih postajah je dobil na svojo potujočo pošto naslovljene vreče, v katerih je bilo več ali manj svežnjev. Med njimi so bili tudi svežnji za potujočo pošto Maribor— Zagreb 29. Pošiljke iz teh svežnjev je položil v predal z istim napisom. Zdaj priloži še tiste, ki jih je prejel v Novem mestu. Do Ljubljane se mu jih bo še nekaj nabralo, tako da bo predal poln. Enako je z drugimi predali. Tako zbere v enem predalu pošiljke za potujočo pošto Maribor—Zagreb 29 z vse proge od Metlike do Ljubljane, v drugem za potujočo pošto Ljubljana—Kočevje 74, v tretjem za potujočo pošto Ljubljana—Most na Soči itd.

Ko se vlak bliža Ljubljani, začne povezovati pisma iz predalov v svežnje. Teh je mnogo in debeli so. V tistem, ki nosi napis Maribor—Zagreb 29, je tudi Franckino pismo.

Svežnjev se je nabralo za več vreč. V eno naloži samo pošiljke za Ljubljano, v drugo za inozemstvo, v tretjo za potujočo pošto Ljubljana—Beograd 9 itd. Kam naj pa da sveženj s pošiljkami za potujočo pošto Maribor—Zagreb 29? Vlak s to potujočo pošto namreč ne vozi skozi Ljubljano, marveč skozi Zidani most. Sveženj je treba nekako spraviti do tja. Brzovlak iz Sežane je že odpeljal proti Beogradu. S tem torej ni nič. Poslužiti se je treba vlaka, ki odpelje 5 minut čez polnoči proti Mariboru. V tem vlaku vozi potujoča pošta Ljubljana—Maribor 39. Naš uslužbenec napolni posebno vrečo s pošiljkami za Štajersko, vloži vanjo tudi sveženj s Franckinim pismom, jo zapre in naslovi na potujočo pošto Ljubljana—Maribor 39.

DELATI JE TREBA S POLNO PARO

Vlak iz Novega mesta pripelje v Ljubljano. V tem času prihajajo od vseh strani tudi drugi vlaki s potujočimi poštami. Uslužbenci kolodvorske pošte Ljubljana 2 imajo dela čez glavo. Raztovarjajo prispele potujoče pošte in vozijo polne vozičke vreč in paketov od vlaka do vlaka. Vagon potujoče pošte Ljubljana—Maribor 39 se polni. S seboj bo vzel pošiljke za Štajersko iz vse Slovenije, pa še dobršen del drugih, med njimi tudi Franckino pismo.

Uslužbenci v poštnem vagonu delajo s polno paro. Sortirajo kupe paketov, odpirajo prejete vreče in dele navadno pisemsko tvarino po predalih svojih usmerjevalnih omar. V dolgem štiriosnem, močno razsvetljenem vagonu vlada tišina. Ni časa za razgovore. Prešteti je treba na stotine priporočenih in vrednostnih pisem, vskladiščiti cele vozove časnikov in paketov. Od Ljubljane do Zidanega mosta vozi vlak samo 1 uro 40 minut. Tam bodo iztovorili tvarino za jugovzhodno Dolenjsko in te je mnogo. Zato hitijo.

IZ LJUBLJANE V ZIDANI MOST

Vlak odpelje. Loveč ravnotežje delajo uslužbenci dalje.

Belokranjska hiša — ena mnogih značilnosti prelepe Bele krajine

Vročina, prah. Tisočeri ljudje, ki so vsa ta pisma napisali, v tem času spe. Tudi Francka ne misli več na svoje pismo. Zanj skrbijo uslužbenci v potujoči pošti.

Poleg usmerjevalnih omar stoje stojala, od katerih vise odprte vreče. Ena izmed njih je namenjena tudi potujoči pošti Maribor—Zagreb 29. Sem notri vrže uslužbenec sveženj s Franckinim pismom. Vreče se polnijo in ko ob 1.45 pripelje vlak v Zidani most, je naša vreča že zaprta in opremljena z nazivom Maribor—Zagreb 29.

Deset minut pozneje pripelje iz Maribora vlak s potujočo pošto Maribor—Zagreb 29. Vanjo prepeljejo uslužbenci pošte Zidani most vreče in pakete, ki jih je pripeljala naša potujoča pošta iz Ljubljane. Tako je torej Franckino pismo prišlo v Zidanem mostu na potujočo pošto Maribor—Zagreb 29.

Uslužbenec takoj odpre na svojo potujočo pošto naslovljeno vrečo. Najprej prešteje in pregleda priporočena in vrednostna pisma, nato se loti ostale tvarine. Razvezuje svežnje in deli pisma po predalih svoje usmerjevalne omare. Tudi na teh predalih so napisi, le da so drugačni kakor v drugih potujočih poštah. Med njimi je tudi eden z napisom »Otočec ob Krki«. Nekaj pisem je že v njem. Vanj vrže tudi Franckino pismo.

Tvarina je razdeljena, vlak vozi proti Zagrebu. Pisma iz predala za Otočec ob Krki so povezana in zložena v vrečo. Ko so v njej še priporočena pisma, zapre uslužbenec vrečo, pripravi še pakete za Otočec ob Krki in sklep je pripravljen.

IZ VLAKA NA AVTOBUS

V Krškem vlak ustavi. Uslužbenci pošte Videm—Krško 1 prevzamejo med drugo tvarino tudi vrečo za Otočec ob Krki. Prenesejo jo na avtobus in ob pol osmih zjutraj je Franckino pismo na naslovni pošti. Tu ga dobi v roke pismonoša Maks in sredi dopoldneva Jože iz Mačkovca že ve, kaj mu je Francka iz Ločne hotela važnega povedati.

Naše pismo je torej napravilo prav čedno pot. Iz Novega mesta s potujočo pošto Me-Lju 76 v Ljubljano, od tu s pot. pošto Lju-Ma 39 v Zidani most, tu ga je prevzela pot pošta Ma-Za 29, ki ga je peljala do Krškega, od tu pa se je pripeljalo z avtobusom v Otočec ob Krki. V četrtek popoldne ga je pismonoša prinesel na pošto Novo mesto in v petek dopoldne je bilo dostavljeno v Mačkovcu. Če bi čakalo v Novem mestu avtobusne zveze z Otočcem, bi prišlo tja šele v petek popoldne in bi bilo dostavljeno šele v torek, ker dostavljajo v Mačkovec samo dvakrat na teden.

BREZHIBNA ORGANIZACIJA POŠTE

Pošta si prizadeva na vse načine, da bi prejeli naslovniki pošto v čim krajšem času. Izkoristi vsako priložnost, da bi skrajšala čas prenosa in tako delajo pošiljke včasih čudovito zavite poti, samo da pridejo čim prej v naslovni kraj. Služba uslužbencev na potujočih poštah in v špedicijah je zelo odgovorna in naporna. Zgrešiš pravi predal na usmerjevalni omari in pismo se zapelje v čisto drugo smer in zamudi najmanj dva dni. Ti uslužbenci morajo poznati ne samo načrt prevoza pošte, ki izide vsako leto na preko 300 straneh, pač pa morajo tudi vedeti za vsako pošto, kje leži in kam je treba pošiljke zanje usmerjati. Med vožnjo nimajo časa iskati tega po pripomočkih, kajti vlaki ne čakajo. Ali ste že kdaj pomislili, skozi koliko rok in po kakšnih poteh je potovalo vaše pismo?

—er—

Dopisujte v »Dolenjski list«

Mimogrede

Skrb za mater in otroka je v naši državi še posebej poudarjena. Številni zakonski predpisi ščitijo mater v času nosečnosti in poroda. Prav posebno skrb posveča naša družba zaščiti otroka in njegovemu zdravemu razvoju. Materinske posvetovalnice, otroški dispanzerji, vrtci, domovi in organizacije ter društva, ki obstojajo pri nas samo v ta namen, dovolj zgovorno izpričujejo, da skrb za mater in otroka ter zdrav naraščaj, ni prazna beseda, da o velikih sredstvih, ki jih troši družba pri nas v ta namen, niti ne govorim.

Od 3. do 10. oktobra smo imeli Teden otroka. Da se zbere čimveč sredstev, ki so potrebna za gornje naloge, zlasti pa, da se čimveč ljudi opozori na to, so bile dane v promet posebne znamke, ki jih je bilo potrebno nalepiti poleg običajne znamke, prav tako so bil dani v prodajo majhni lističi po 2 in 5 din, ki so se prodajali z vsemi računi. Teh ubogih par dinarjev, ki so jih morali posamezniki žrtvovati za plemeniti cilj, pa je povzročalo obilo hude krvi. Vse prodajalke, ki so vljudno dajale te listke priračunane h plačilnim blokom, so slišale take, da se je marsikatera tudi zjokala. »To je nasilstvo, da moramo plačevati še to,« se je razburjala ena, »Kako nas znajo okoli prinesti za pet dinarjev,« je zavihala nos druga Novomeščanka, »Saj se nič ne ve, kam gre ta denar, samo vlečejo ga iz nas,« je prebrihtno ugotovila tretja. Pa še polno drugih pripomb je bilo, in to celó od mater!

Res ne moremo trditi, da ni treba gledati na vsak dinar, toda za večino tistih, ki so najbolj godrnjali, to ne drži. Vsi taki pa bi morali pomisliti, vsaj to, da družba daje ogromna sredstva za zaščito matere in otroka, da se večji del bolezni pri nas zdravi brezplačno, da so brezplačni vsi zdravniški pregledi otrok, da ima vsaka mati v času poroda brezplačno zdravstveno pomoč v porodnišnici ali na domu, itd., itd. Te pomoči družbe je deležen v eni ali drugi obliki skoraj sleherni državljan. Prav zato pa je tako negodovanje poleg drugega dokaz slabe politične zavesti in tudi šibke srčne kulture.

HUDA RDEČA NEVARNOST

Ameriški senator, zloglasni McCarthy je velik sovražnik vsega, kar je rdeče in vse to neusmiljeno preganja. V vsem, kar je rdečega, vidi nevarnost za ameriški družbeni red, za kapitalizem. Zaradi te njegove histerične borbe proti vsemu, kar je rdeče, je prišla uprava nekega živalskega vrta v veliko zadrego: med živalmi je tudi nekaj opic, ki imajo rdečo zadnjico ...

odlična kvaliteta zmerna cena ugodno pranje to so odlike Perion praška za pranje finih tkanin

Kako smo pred 14 leti štrajkali

Opisal vam bom štrajk, ki sem se ga udeležil pred dobrimi štirinajstimi leti v Loški dolini pod Snežnikom.

Pozimi 1940-41 je gradila stara Jugoslavija v Loški dolini tako imenovane »Rupnikove linije«. Ker sem bil brez dela, sem se zaposlil pri gradnji teh linij. Tu je delalo kakih 400 do 500 ljudi iz Loškega potoka, Babnega polja, Prezida in Blok. Zaslužili smo tri do štiri dinarje na uro, garali pa kot črna živina. Nekoč smo nosili 50 kilogramske vreče cementa več kot pol ure daleč.

Spali smo v vaseh, ki so bile vse zastražene. Nekega februarskega dne smo se kot ponavadi pripravljali na delo. Naenkrat je med nami završalo, da ne gremo delat, da bomo štrajkali. Zbrali smo se v skupine in prepevali. Okoli poldne smo se zvrstili v kolone s krampi in lopatami na ramenih. Pojoč smo odkorakali skozi vasi na vojaško komando v Pudob. Tu smo zbrali pet mož, ki naj bi odšli v štab komande in se v imenu vseh delavcev pogajali za večje mezde in zboljšanje delovnih pogojev. Stražarji naše delegacije niso pustili v štab. Z nasajenimi bajoneti so surovo preprečili vsak naš poskus. Mi smo grozili s krampi in lopatami. Nemir in hrup sta naglo naraščala. Tedaj se je pred stavbo štaba pojavil bled oficir, ki nas je miril, mnogo besedičil in obljubljal, da bo storil vse, da nam bodo povišali plače za 1 dinar na uro.

Ko smo šli drugi dan na delo, je bilo med nami veliko vojakov, ki so nas surovo prisilili k delu. Plače so nam povišali samo za 50 par. Revolucionarno razpoloženje pa ni prenehalo. Delavci iz Prezida, ki so bili glavni pobudniki našega ponesrečenega štrajka, so začeli z organizacijo velikega štrajka. Vojaška oblast ga je preprečila tako, da nas je vse naenkrat odpustila, češ da je zmanjkalo dela. Mi smo odšli, naš štrajk pa je napravil velik vtis med tamkajšnjim prebivalstvom, saj je bil proti organizirani vojaški sili revolucionarno dejanje.

Karel Oražem

Nevaren mladi varuh

14-letni Garry Brovning v ameriškem mestu Des Moines je bil za varuha osemletnemu Bobbyju Hopp, s katerim sta bila doma sama. Ko sta se spravila spat in mali Bobby ni hotel zaspati, je varuh potegnil samokres, katerega je imel pripravljenega na svojem ležišču, pomeril otroku v glavo in ga na mestu ubil.

Brusniška šola potrebuje inventar

Vse bi še nekako šlo v osnovni šoli v Brusnicah, čeprav so otroci precej razposajeni in »delajo sive lase« učiteljicam, da bi le imeli dovolj klopi, kjer bi lahko sedeli. Tako pa je križ. Dvakrat na dan prenašajo klopi iz razreda v razred, kot mačka miši. Razumljivo, da se pri stalnih selitvah že tako in tako razmajane klopi še bolj kvarijo in jih kmalu sploh ne bo več. Pa ne samo, da je klopi premalo, tudi grde, zrezane, polite s črnilom in majave so že. Kadar bo občina kupovala nove, in to bi bilo potrebno čimprej, bo morala misliti na celoten inventar. Sicer občini ne moremo očitati, da se za šolo ne zanima, saj je že poskusila z naročili novih klopi, pa ni bilo uspeha. Menda zato, ker imajo vse tovrstne tovarne preveč naročil.

Precej je pripomoglo k uničenju klopi v brusniški šoli tudi pomanjkanje prostorov. Množični sestanki, predavanja in tečaji so bili namreč v šolskih prostorih. Skoraj vso zimo so starejši ljudje sedali v šolske klopi, ker drugam niso mogli. Ker so klopi namenjene šolskim otrokom, je razumljivo, da so predčasno odpovedale, ker so sedali vanje starejši. Upamo, da bomo tudi v Brusnicah imeli kmalu dvorano, ki bo sprejela kakih 50 ljudi in bo za naše potrebe kar zadostovala

OKROGLE in BODIČASTE

UTEMELJENA SKRB

Nace Firkeljček bere v Dolenjskem listu, da bo poslej novomeški vodovod dajal vsaj še enkrat več vode. In Nace se popraska po glavi »Ojej, ojej, to pomeni, da bo v novomeških kletih še enkrat več vode teklo v sode ...«

ČE JE JAJCE DRAGO, PO ČEM BO ŠELE KOKOŠ

»Fajn, krasno!« je vzdihnil Novomeščan, ko je v gostilni popil liter portugalke in plačal zanjo 160 dinarjev. »Po čem bo šele vino?«

RESNIČNE SANJE

»Janez, ali ti verjameš v sanje?«

»Oh, verjamem, verjamem, od kar sem eno svojih ‚sanj' poročil.«

STARA VERA

»Boštjan, že veš, da imamo v Novem mestu neko novo vero?«

»Kakšno?«

»Zdi se mi, da so lutrovci ...«

»Naj kar bojo, jaz ostanem pri svoji stari veri.«

Pri stari veri? Kako se pa tvoja sekta imenuje?«

»Ho, mi smo — litrovci!«

NEPOTREBNO VPRAŠANJE

Lepi Pepci je zdravnik operiral slepo črevo. Pa vpraša Pepca po operaciji: »Tovariš doktor, ali se bg brazgotina od operacije kaj videla?«

»Hm, to je odvisno pač samo od vas ...« je odgovoril zdravnik.

KORISTEN GOST

»Lokal moramo zapreti, daj no, zbudi še tistega gosta, ki dremlje v tvojem rajonu,« pravi natakar natakarju.

»Pst, to je izvrsten gost. Že petkrat sem ga zbudil, pa samo pogleda, nanovo plača in spet zaspi.«

... nisem dober: vsako žarnico sem zadel s prvim strelom!«

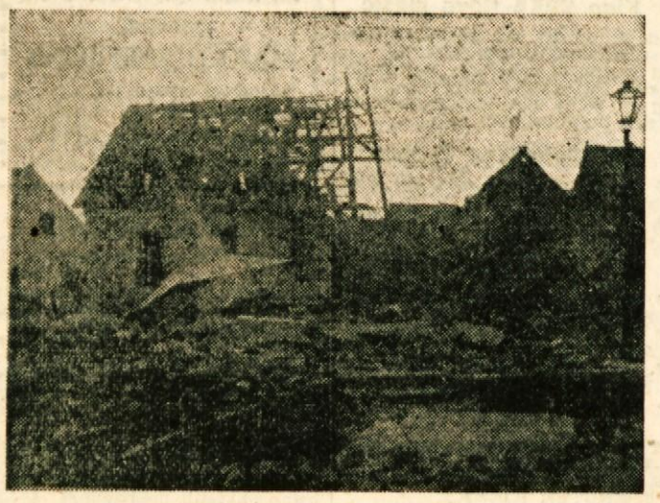

Med NOB so padale na Vinico nemške in ustaške bombe

Spomin na viniško republiko pred 35-leti

(Ob prvem občinskem prazniku Vinice)

Prva svetovna vojna se je končala z razpadom avstroogrske monarhije in zmago socialistične revolucije v SZ. Odmevi te revolucije so imeli svoj učinek tudi pri nas. Tako se je 1. novembra 1918 zbralo na Vinici okrog 300 ljudi, ki so demonstrirali proti Avstriji. Obšli so vse urade in pometali ter razirgali vse avstrijske napise in fotografije. Zahtevali so republiko in ljudsko oblast. Zbrani množici je govoril tamošnji nadučitelj Franc Lovšin, vsi udeleženci pa so pred 87-letnim Juretom Pavlešičem iz Perudine prisegli za republiko.

Nastanek kraljevine Srbov, Hrvatov in Slovencev ni uresničil tistega, kar so naši ljudje želeli. Bili so za združitev jugoslovanskih narodov, toda v republiki. Kralja ni nihče želel. Razočaranje ljudi je bilo še večje, ko se je kralj polastil vse oblasti. Poteptane so bile obnovne pravice državljanov, širila se je že takoj ob začetku korupcija in izkoriščanje vseh vrst. Zlasti je ljudi razburila zamenjava denarja v razmerju štiri krone za en dinar. Vladajoči krogi in vaški mogotci so izkoriščali svoj položaj tudi pri tem ter si zamenjavali denar na skrivaj. Pod takimi okoliščinami je začelo vreti. Prišlo je celo do napadov na orožniške postaje. Pravi revolucionarni obseg je zavzel tak upor na Vinici, ki je 21. aprila 1919 proglasil republiko.

Viniški revolucionarji, ki so že v jeseni prisegli za republiko, so vedno bolj izražali svoje nezadovoljstvo z vladavino iz Beograda. Spoznali so, da so bili v svojih upih prevarani. Dočim so štiri leta krvaveli in jim je vojna pobrala skoraj vse, so se redili posamezni paraziti, med katerimi je bil tudi bivši veletrgovec Jurij Šterk na Vinici. Viniški kmetje so se vse bolj pogosto zatekali k nadučitelju Lovšinu in zahtevali spremembo oblasti, sklicevaje se pri tem na svojo prisego. Do pravega izbruha je prišlo v ponedeljek 21. aprila 1919. Ko je ta dan občinski sluga Jurij Trampuš oznanil, da bo občinska seja, se je množica začela zgrinjati na trgu in očitno demonstrirati proti kralju. Demonstranti so šli do Šterkove trgovine in vpili: »Dol z njim! Nam ga dajte, da ga bomo sodili! Vrne nam naj naropano blago in žig za žigosanje denarja!« Vzklikali so boljševikom ter grozili Šterku, farovžu in Benetiču, ki so bili glavni oderuhi na Vinici.

Šterk se je prestrašil in skril. Na skrivaj je poslal žig za žigosanje denarja na glavarstvo v Črnomelj. Zbrani razjarjeni množici je govoril Ivan Kobe iz Vukovcev. Govoril je o gospodi, ki se je polastila oblasti, ter zahteval republikansko ureditev. Množica je navalila na občinsko pisarno in zahtevala od župana Miheliča žig. Ta je zatrjeval, da ga ima Malič. Župan je moral z njimi do gostilničarja Maliča. Ker tudi tam niso dobili žiga, so pometali vse slike s sten v gostilni, med njimi tudi sliko Ivana Cankarja, ker so mislili, zaradi brk, da je kralj Peter I. Na trgu se je medtem zbralo kakih 500 do 600 ljudi, ki so vzklikali republiki in socialistični revoluciji. Idejna voditelja te demonstracije sta bila Peter Žugelj iz Podklanca in Ivan Kobe iz Vukovcev. Medtem je prihrumela skupina 14 orožnikov in z nasajenimi bajoneti navalila na množico. Opravili niso ničesar. Množica jih je potisnila ob zid in razorožila. Prisilila jih je še, da so snell kape in vpili: »Živela republika!« Oddelek financarjev se je skril na podstrešju neke hiše. Ko so zmagali orožnike in onemogočili občinsko sejo, je nastalo med množico veliko veselje. Ljudje so plesali na cesti in prepevali: »Sta se tamo izza gore žuti, kralja Petra teraju regruti.« Stari Stanko je odnekod privlekel zastavo in vpil: »Živeli boljševiki!«

Voditelji upora so se zbrali ob eni popoldne v šoli in po kratkem posvetu proglasili viniško republiko. Za prezidenta so imenovali 87-letnega Novosela (Jureta Pavlešiča) iz Perudine. Ukinili so občinsko upravo in izbrali nov odbor. Za predsednika so imenovali Franca Vlahoviča, za tajnika pa Petra Maliča. Po tem svečanem državniškem aktu se je razvilo splošno ljudsko rajanje. Vsa množica se je razvila v sprevod in odšla čez most na hrvatsko stran, kjer so se ji pridružili še številni Hrvati ter skupno z njimi praznovali ustanovitev viniške republike. Ta viniška republika pa je trajala samo tri dni, ker je bila nato s silo zadušena.

Viniški dogodki so imeli velik odmev široko po domovini. Množice so zahtevale demokratične svoboščine in pravice. Vladajoči krogi so se ustrašili in odložili volitve v ustavodajno skupščino za eno leto. Potem ko so za silo utrdili notranji položaj, so prišli na vrsto viniški uporniki ali boljševiki, kot so jih na splošno imenovali. Sodna razprava proti njim se je začela pred deželnim sodiščem v Ljubljani 19. maja 1920. Obtoženih je bilo 11 kmetov z Vinice in okolice, povabljenih pa je bilo tudi 20 prič. Vsi obtoženi so prišli v Ljubljano že dan poprej. Ker je bil ta sodni proces velika senzacija, je viniške obtožence na ljubljanski postaji prvi »pozdravil« prodajalec časopisov, ki je na ves glas vpil: »Slovenec, Slovenski narod, kupite! Velika sodna razprava: Viniški boljševiški pred sodiščem!« Stari Matija Stanko je stopil do prodajalca in se mu predstavil: »Ti, all bi rad videl viniške boljševike? Evo nas, to smo mi!« Nato mu je vzel iz rok časopise, jih vrgel po tleh, njega pa napodil.

Obtožnica je očitala Ivanu Kobetu, da je zbrani množici govoril, da je gospoda sama sebe postavila na oblast in da deželna vlada Slovenije sploh ni poslušala glasu ljudstva, ki je zahtevalo republiko. Petra Balkovca so obtožili, da je govoril ljudem: »Mi ne potrebujemo kralja, mi hočemo republiko! Tudi Srbi hočejo republiko.« Obtožnica je nadalje govorila, da se je začela takoj po prevratu širiti na Vinici protidržavna gonja, katere pobudniki so bili obtoženi. Obtoženi Ivan Kobe da je širil Radičev program, Peter Žugelj in Matija Stanko pa naj bi skupno s Hrvati iz Bosiljevega pripravljala državni udar.

Prvi je bil zaslišan Ivan Kobe. Ko ga je predsednik senata Vedernjak vprašal, ali se čuti krivega, je vstal in lepo opisal viniške dogodke, ne da bi odgovoril na stavljeno vprašanje. Šele na drugo vprašanje je izjavil, da se ne čuti krivega. Na vprašanje, če pozna Radiča, zatrjuje, da ga tako malo pozna, kot kakega Indijanca. Na vprašanje, če ve, kdo je Radič, je odvrnil, da sploh ne ve. Vedernjak je nato pripomnil, da je Radič pobunil ves svet in napravil ljudi nesrečne. Za Kobetom je prišel na vrsto 72-letni Matija Stanko. Na vprašanje, če ve, kaj so boljševiki, je izjavil: »Res sem rekel, da bi bilo dobro, če bi prišli na Vinico. To sem pa rekel za špas, ker nisem imel tobaka, kot ga tudi sedaj nimam!« Pri tem je potegnil iz žepa prazen mehur za tobak in ga pokazal predsedniku. Sodna razprava je trajala dva dni in viniški puntarji so bili obsojeni na ostre zaporne kazni.

Čeprav je bila viniška republika hitro udušena, je ideja republike živela dalje med ljudstvom, uresničil pa jo je mlajši rod pod vodstvom slavne Komunistične partije v letih 1941 do 1945. Zato se bodo sedaj ob prvem občinskem prazniku Vinice s ponosom spominjali vseh dogodkov tudi iz časov stare Jugoslavije, ker so v krvavih borbah proti bivšim jugoslovanskim oblastnikom in proti okupatorju končno le izbojevali najveličastnejšo zmago in si priborili svojo tako zaželeno republiko in ljudsko oblast.

Janez Vitkovič